VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

浅谈唐诗维吾尔语翻译技巧——以白居易诗歌为例

A BRIEF DISCUSSION ON TRANSLATION TECHNIQUES OF TANG POETRY INTO UYGHUR—TAKING BAI JUYI’S POETRY AS AN EXAMPLE

https://doi.org/10.24412/2181-1784-2023-21-280-316

阿达来提 苏比努尔·米结提
（ 西北民族大学 中国语言文学学部 甘肃兰州 730030 ）
Adalati Subinur Mijieti
(Department of Chinese Language and Literature, Northwest University for Nationalities, Lanzhou, Gansu 730030)

摘要：*唐诗作为中华文化的瑰宝，唐诗的维吾尔译翻译早在 20 世纪 80 年代开始，其有诸多版本。将唐诗翻译成维吾尔语对于传播中华优秀文化、增进各民族间了解具有重要意义。本文以亚森•阿瓦孜编译的《唐诗三百首》作为研究对象，以白居易诗歌为例，从翻译技巧入手，探讨唐诗的维吾尔语翻译技巧。*

关键词：*唐诗；白居易；翻译技巧；*

Abstract: *Tang poetry is a treasure of Chinese culture. The Uyghur translation of Tang poetry began as early as the 1980s, and there are many versions of it. Translating Tang poetry into Uyghur is of great significance for spreading excellent Chinese culture and enhancing understanding among various ethnic groups. This article takes "Three Hundred Tang Poems" compiled by Yassen Awazi as the research object, takes Bai Juyi's poetry as an example, and discusses the Uyghur translation skills of Tang poetry starting from the translation skills.*

Keywords: *Tang poetry; Bai Juyi; translation skills;*

引言 INTRODUCTION

中国古典诗词是传统文化的瑰宝，承载着民族文化的基因。其中唐诗是中国诗歌之巅，唐诗之盛不仅表现在数量上，更重要的是表现在质量上，除了李白、杜甫等伟大诗人之外，还有王维，孟浩然、白居易等诗歌奇才。唐诗题材广泛，众体兼备，格调高雅，对中国文学的影响极为深远。

唐诗被翻译成英、法、俄、德多种语言，广为流传。在国内，亚森•阿瓦孜、伊明•艾合买提、艾合买提•帕萨尔等学者对唐诗进行过维吾尔语专题翻译和研究, 获得了广大维吾尔族读者的认可。其中，伊明•艾合买提编译的

《杜甫诗》以及亚森·阿瓦孜编译的《唐诗三百首》是较为经典的译作。习总书记指出：[1]"中华文明延续着我们国家和民族的精神血脉，既需要薪火相传、代代守护，也需要与时俱进、推陈出新。要加强对中华优秀传统文化的挖掘和阐发，使中华民族最基本的文化基因与当代文化相适应、与现代社会相协调，把跨越时空、超越国界、富有永恒魅力、具有当代价值的文化精神弘扬起来。"总书记的话，为广大社会科学研究者开拓了视野、明确了使命。唐诗的翻译与传播促进了不同民族之间的文化交流，有助于更好地了解、传承中华优秀传统文化。本文以亚森·阿瓦孜编译的《唐诗三百首》作为研究对象，以白居易诗歌为例，从翻译技巧入手，探讨唐诗的维吾尔语翻译技巧。

一、唐诗维吾尔语翻译概述

唐诗维吾尔语翻译开始于上世纪 80 年代初，代表作品有由翻译家克里木·霍加编译的《唐诗一百首》，及其本人于 1984 年编译的《杜甫诗选》出版[2]。同一年，翻译家亚森·阿瓦孜根据上海古籍出版社 1978 年版《唐诗一百首》，编译了维文同名著作，由民族出版社出版。该书总共收录了 54 位诗人的 127 篇诗 歌作品。这一译著翻译水平较高，被广大维吾尔族读者认可和喜爱，从那以后唐 诗得到了广泛的关注，甚至他翻译的几首唐诗还被选入了中学和大学的教科书， 丰富了学校诗词教育的资源。在《唐诗一百首》译文的基础上，亚森·阿瓦孜扩 大了翻译与研究范围，2005 年 12 月，他再次编译《唐诗三百首》，填补了唐诗维吾尔版诗集选的空缺。此书的翻译依据清朝蘅塘退士编选的《唐诗三百首》，重新调整一些作家及部分诗作，选录了李白、杜甫和白居易等 62 位诗人的 310 首诗歌作品。除此之外，本书中还收录了翻译家买买提·夏吾东翻译的李白诗歌 一首。2012 年 11 月，亚森·阿瓦孜在他所编译《唐诗三百首》的基础上，再次编译了《唐诗选》，收录了唐代 64 位诗人的 363 篇诗歌作品，成为维吾尔语唐诗译本的又一力作。亚森·阿瓦孜翻译的《唐诗三百首》里选入了白居易的 31 首诗词，除了李白和杜甫的诗词以外，所占的比例很大。

伊明·艾合买提编译维文的《杜甫诗》[3]。本书中收录了杜甫的 43 篇诗歌作品，翻译水平相当高，在这本译诗中译者使用不同的译 法进行翻译，每一篇诗歌都能够准确地体现出古诗原有的风格。除了以上译作外，伊明·艾合买提在《文学译丛》上发表过《李白诗翻译研究》[4]一文，对李白诗歌翻译的理论和实践等方面进行专题研究，具有一定的理论价值，也开启了对于古典诗词维

[1]习近平：《坚定文化自信，繁荣发展》——2016年5月17日在哲学社会科学工作座谈会上的讲话.
[2] 铁来提.易卜拉欣.新疆当代中外诗歌翻译的基本成果[J].民族文学研究，2005（4）：91-93
3 伊明·艾合买提.《杜甫诗》维吾尔译文[M].乌鲁木齐：新疆人民出版社，2020.9.
4 伊明·艾合买提.李白诗翻译研究[J].文学译刊，2017（01）.

吾尔翻译的理论性探讨；巴力江·孜帕尔编译的《李白诗》[5]，收录了李白诗歌 63 篇，译者在书中选取除了亲自翻译诗词外，还一并加入了亚森·阿瓦孜、伊明·艾合买提等译者以前翻译的单片诗作；阿力木江·阿扎提编译的《唐诗三百首》（1）与《唐诗三百首》（2）[6]，总共收录了李白、杜甫、王维、韩愈等唐代诗人的 210 篇诗歌作品，这些诗歌均以体裁划分，在书中诗词按诗歌形式分来的，其中五言古诗 125 篇，乐府 24 篇、七言古诗 61 篇。

除此之外，艾合买提·帕萨尔、木合买提·伊明、阿不力孜·吾舒尔等诗人和翻译家为古典诗词翻译研究也献出了自己的心血，丰富了古诗维文翻译的园地，丰富了诗歌翻译发展的宝库，促进了不同民族之间 的文化交流，增强了少数民族读者对中华传统文化的向往和认可。下面的表格我们能更好的看出唐诗的维吾尔语翻译情况：

书名	作者/编者	译者	出版单位	出版时间	页数和诗歌数量
唐诗一百首	李白、杜甫等	亚森·阿瓦孜	北京：民族出版社	1984 年 6 月	210 页，约 130 首
唐诗（儿童版，共 7 册）	蔡志忠	依明·艾合买提	乌鲁木齐：新疆新疆文化出版社	2021 年 6 月	428 页（插图版），175 首
唐诗三百首	李白、杜甫等	亚森·阿瓦孜	乌鲁木齐：新疆人民出版社	2012 年 11 月	274 页，约 315 首
李白诗	李白	巴力江·孜帕尔	乌鲁木齐：新疆人民出版社	2020 年 9 月	140 页，约 130 首
杜甫诗	杜甫	依明·艾合买提	乌鲁木齐：新疆人民出版社	2020 年 9 月	109 页，约 95 首
唐诗三百首	李白、杜	阿力木	乌鲁木	2021	319

5 巴力江·孜帕尔.《李白诗》维吾尔译文[M].乌鲁木齐：新疆人民出版社，2020.9.
6 阿力木江·阿扎提.《唐诗三百首》维吾尔译文[M].乌鲁木齐：新疆人民出版社，2021.3.

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

（共 2 册）	甫等	江·阿扎提	齐：新疆青少年出版社	年 3 月	页，约 200 首
唐诗	李白、杜甫等	木合塔尔·买合苏提	乌鲁木齐：新疆青少年出版社	2021 年 3 月	100 页，约 100 首

二、白居易诗歌的特点

白居易（公元 772—-公元 846 年）中唐时期的一个伟大的现实主义诗人。白居易，字乐天，生于河南新郑[7]。他主张写诗作文都要接触事实，反映现实生活，他说："文章合为时而著，诗歌合为时而作"，这是他创作的基本观点。白居易始终生活在普通老百姓中，接触了现实生活，了解人民的心思。因此诗作中表现了浓厚的爱民主义思想。在学术界专门为白居易诗歌特点的研究也很多，本人在白居易诗歌的特点，借鉴前人已有的研究成果的基础下总结了以下三类。

1. 关注人民的疾苦。白居易从小就具有远大理想，立志救济苍生。成为仕宦后，白居易更是多次进谏，要求革除弊政，舒缓民生疾苦。但由于统治集团的高度腐败，他的许多建议都未被采纳。由于性格耿直，敢于直言，白居易得罪了不少权贵，一生数次被贬。中国古人追求立德、立功、立言，视之为三不朽，作为深受儒家影响的知识分子，白居易也是如此。由于政治上不得志，无法实现人生理想，白居易于是以大量的精力从事诗歌创作，关注人民的疾苦，对普通底层民众倾注了极大的同情，是其讽喻诗的一个主题。这些讽喻诗中最著名的有《歌舞》、《卖炭翁》、《上阳白发人》、《新丰折臂翁》、《杜陵叟》、《红线毯》等等。

2. 通俗易懂。诗歌是写出来给人看的。如果故意使用一些生僻的的词语以及句式，就会让人看不懂，就会影响到阅读效果，甚至使人望而生厌。古往今来，世界各地，总有许多诗人不明白这个道理，故意写一些别人看不懂的诗歌，读者的回报就是对他们的作品敬而远之，让他们永远躺在阴暗的角落布满灰尘。实际上，古往今来的一切优秀的文艺作品，也包括优秀的诗歌，都是雅俗共赏的。白居易在从事诗歌创作时，非常努力且自觉地追求语言的清新易懂。据说他经常将自己的作品读给文化层次较低的老年妇女，问她们是否理解，如果她们说理解，白居易会很高兴，如果她们说不理解，则白居易会换成一种更通俗的写法，直到老妇人能够理解为止。至今，我们一千多年的后代读者，在阅读白居易的诗歌时，基本不会发生理解上的困难。而与白居易同时的

[7] 朱金城.白居易年谱[M].上海:上海古籍出版社,1982年:1-2

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

许多诗人如韩愈、柳宗元、李贺的许多诗歌，若不借助于注解，已经很难完全读懂了。

3.感情强烈、善于使用典故。诗歌用于抒发情怀，寄托情感，追求意境之美。这其中，典故的选取和运用 起到了十分重要的作用。典故留下的不仅是诗人个性化的痕迹，而且典型地反映 着人类的普遍精神和情感。它既含有前代文化传统上的理性精神，又饱含着主体 随机性的复杂情感，作品表现的情感不应是诗人一己的感情，而应该是人类的普遍感情。白居易是中国诗歌史上伟大诗人之一，他的诗歌用典情况值得后人研究和重视。通过研究白诗中的典故，我们可以分析诗人的阅读内容、写作技巧、思想倾 向以及人生态度。作者所选取的典故有具体人或事为依据，具有个性[8]。白居易的诗歌具有强烈的感情色彩。在其诗歌中，他确实对于底层民众倾注了极大的同情。当读者们读到他的《卖炭翁》等诗歌时，一定对于邪恶的统治者无比愤恨。而读者读了《长恨歌》时，也必定会被唐明皇与杨贵妃的“在天愿为比翼鸟，在地愿为连理枝”的真挚爱情深深打动。读者读了《琵琶行》也会感到“同是天涯沦落人，相逢何必曾相识”的巨大哀伤。白居易诗歌之所以具有强烈的艺术感染力，就在于它们是从白居易心底流出的肺腑之音。

总之，白居易的诗不仅有丰富的现实内容，还有极高的思想价值。其诗质朴平易，雅俗共赏，形成独具一格的浅切诗风，代表着新乐府运动的最高成就。

三、汉维诗歌翻译原则

诗歌是一种主情的文学体裁，它以抒情方式高度凝练集中地反映社会生活，用丰富的想象，富有节奏感韵律美的语言和分行排列的形式来抒发思想情感。它是世界上最古老最基本的文学形式，是语言艺术最高的表现形式。不同语言间的诗歌翻译十分重要。在某些译者看来，诗歌翻译是一项非常艰难的任务，甚至是不可能完成的任务。美国诗人及评论家罗伯特·弗洛斯说过：“诗歌是翻译中的遗失地带。”他特别指出诗歌是一种不可触碰的美，一旦触碰，这种美就会消失殆尽。虽然诗歌翻译有着各种各样的困难，但翻译的历史和实践证明诗歌翻译并没有因为这些困难停滞不前，反而是不断向前发展。诗歌翻译理论也日渐完善。事实证明，诗歌是可译的。只要翻译方法得当，诗歌的美完全可以在另一种语言文化中再现。读者可以从诗歌译文中获得与源语读者相同的美学享受。那么，怎样才能译好一首诗呢？与其他文学形式的翻译相比，诗歌翻译有什么需要特别遵守的原则呢?[9]下面以借鉴前人已有的研究成果的基础上，讨论诗歌翻译的几项原则。

---

8 李琳.白居易诗歌典故研究[D].湖南大学，2013年12月
9 孟丽英.英汉诗歌翻译原则浅析[J].中国校外教育，2011年（16）

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

（一）忠实性原则。忠实性是翻译最基本的原则。无论是严复的"信达雅"还是刘重德的 "信达切"，都将"信"置于翻译标准的首要位置上。这里的"信"就是指翻译中要忠实于原文的意义，既不肆意添加，也不随意删减。"忠实性"主要体现在两个方面。一是形式上的忠实。即的语采用与源语相似的方式再 现源语所传达的信息。在翻译中力求的语文本与源语文本在选词、结构及修辞上的相似。二是意义上的忠实。即要求的语文本在内容和精神上与源语文本保持一致，在意义上没有任何添加修改或删除。虽然忠实性是翻译的第一原则，但绝对的忠实性是不存在的。源语和的语毕竟是两种不同的语言，任何译作都或多或少与原作不同。就像汉语和维吾尔语的语两种语言在语音，拼写，语法及词汇上都有很大不同。因而汉语诗歌维译时，词汇上的空缺或不对应往往导致翻译的失败。所以说，翻译上的忠实只是一个趋向，而非绝对的概念。诗歌翻译的忠实性旨在重现原作的艺术美，不仅传达了原作的意义，更在 译作中展现出原作所要表达的意境。

（二）创造性原则。诗歌创作是一项富有创造性的活动。曾有翻译理论家提出"诗人译诗"的观点，既强调译者在诗歌翻译中的能动性和创造性。在翻译过程中，译者不仅能够欣赏并接受原诗的艺术美，而且能用的语将这种美表达出来。位于欣赏和表达之间的就是艺术再创造。诗歌翻译的创造性实际 就是译者创造性的体现。译者不再是"看不见的手"或被动的接受者，而是整个翻译的掌舵者。译者应具备一定的艺术才能，尤其是创造性才能。正如 Wliss 所说:"最好的译者应当具有创造性的头脑。这时其翻译才能中必 不可少的一部分。"成功的译作不仅要靠译者的审美才能来理解原诗，更需要译者发挥其创造性天赋在的语中重现原诗如画般的意境。不同的译者拥有不同的生活经历，个人情感，价值标准，思维方式和受教育程度，所以他们体现在诗歌翻译上的创造力也会各不相同。

（三）"三美"原则———意美，音美，形美。许渊冲先生曾今提出诗词翻译"三美论"，认为诗歌翻译不但要传达诗歌的意美，还要尽可能传达它的音美和形美。鲁迅曾赞美汉语具有意美音美形美三大优点:"意美以感心;音美以感耳;形美以感目。"许渊冲把鲁迅关于汉语的"三美"与翻译理论相结合，创造性的提出了诗歌翻译的"三美论"。他主张首先追求意美，其次追求音美，再次追求形美，并最终力求三者的和谐统一。诗歌翻译的第一步在于"达意"。无论译者是要表达原诗的表层意义还是深层意义。诗歌不同于其他文学形式，其重点在于"字字传神"。诗歌中的每一个字都要求尽可能准确地翻译出来。原文意义的准确传达与意美的实现是一致的。诗歌翻译的第二步就是"传音"，主要表现在诗歌的押韵上。许渊冲教 授认为:翻译诗歌即使百分百地表达了原诗的"意美"，如果没有押韵，也不可能保持原诗的风格和意境。诗歌翻译的第三步是"现形"，即重现原诗的"形美"。"形"是指原诗

的结构。“形美”与“意美”既对立有统一。一方面，内容要通过形式表达出来;另一方面，形式要服务于内容。

总之，“读诗难，写诗更难，译诗则是难上加难。”诗歌译者必须付出百分百的努力，拥有广博的知识，开阔的视野，敏捷的头脑，敏锐的洞察力和精湛的专业技术。美国批评家佩里将诗歌翻译比作“戴着镣铐跳舞”——痛并快乐着。的确，诗歌翻译是一项艰难的任务，但对译者而言，当成功的喜悦来临时，每一份努力都是值得的。

四、唐诗翻译技巧

所谓翻译技巧指的是翻译的具体手法，即在翻译译文时某些场合需要对译文的表示作一些必要的调整和改变。翻译技巧的依据是两种语言在词汇、语法及表达方式上的异同，由于两种语言不同，译者在翻译技巧上，摆脱原作语言结构的约束，依赖言语环境寻找最佳方式，等值地表达信息。越是要准确而等值地表达原文的话语信息，就越要在翻译技巧上表现出创造性[10]。汉语和维吾尔语属于两种语系。两种语言虽然在用词造句上有一定的共同性，但同时还存在很大差异。在语法方面二者的差异尤为明显。汉语的主要语法手段是语序和虚词，而维吾尔语则主要依靠形态变化来表达各种句法结构。因此，在汉维翻译中为了达到翻译标准，必需采用处理各种语法结构的翻译技巧[11]。维汉翻译中常用的翻译技巧有：加词法、减词法、词序调整法、转换法、省略法等。

（一）加词法

加词法是指根据汉语和维吾尔语的不同思维习惯和语言表达方式，在翻译时根据原文意义和句法上的需要，适当的增加一些必要的词、词组等来忠实，通顺 地表达原文的思想内容。白居易诗歌在语言特点上平实质朴、朴素自然用平淡的语言直接叙述，不追求词藻的华丽，真切深刻、平易近人，写作方面达到深入潜出的成就。在翻译的时候译者不仅要表达诗歌的形式，并且也得传达作者所想表达的情感。所以亚森 • 阿瓦孜达到这一目标生动的用加词法增加诗歌的韵味和优美。例如：

1. 灼灼百朵红，戋戋五束素。《买花》

jyz dɑnæ gyl nærqi tæŋdur bæʃ top ʃɑjiʁɑ,

ɑlʁuʧiʁɑ qilʧæ qimmæt æmæs hæmmisi, 《gyl setiweliʃ》

这段诗歌的原文里没有”ɑlʁuʧiʁɑ qilʧæ qimmæt æmæs hæmmisi“相应的词语，这里的“灼灼”的意思是鲜艳如火，“戋戋”的意思是浅而少，“灼灼百朵红，戋戋五束素”这一句简单的理解为“鲜艳的红花一百朵,价值二十五匹帛”，对应的翻译是“jyz dɑnæ gyl nærqi tæŋdur bæʃ top ʃɑjiʁɑ”。但白居易在这里想表达的是写驱车走马的富贵闲人为买花而挥金如土的一个现象，

10阿尔帕提古丽努尔艾力 • 库尔班.汉维语言对比翻译研究[M].北京：中国社会科学出版社，2018 年 4 月

11 [illegible][D].乌鲁木齐：新疆大学，2014年5月

“戋戋”是委积貌,形容二十五匹帛堆积起来的庞大体积。所以译者传达诗歌大意的基础上，为了达到更好地艺术效果在这里加“ɑlʁuʧiʁɑ qilʧæ qimmæt æmæs hæmmisi”的内容来更准确、通顺的传达白居易想表达的内容。这个不但没有破坏诗歌原意，还使这段诗歌达到了译者预期的目标。

2.江南好。《忆江南·江南好》

kɵrki ʤjɑŋnænniŋ æʤæp uz- pæjzidur. 《ʤjɑŋnænni æslæʃ》

“江南好”这一句用直译来翻译时，维吾尔语翻译为“ʤijɑŋnæn jɑxʃi”但译者在这里运用加词法来翻译成“kɵrki ʤjɑŋnænniŋ æʤæp uz-pæjzidur”。白居易所作的《忆江南》应在开成二年即公元837年初夏。白居易曾经担任杭州刺史，在杭州两年，后来又担任苏州刺史，任期也一年有余。在他的青年时期，曾漫游江南，旅居苏杭，他对江南有着相当的了解，故此江南在他的心目中留有深刻印象。当他因病卸任苏州刺史，回到洛阳后十余年，写下了这三首《忆江南》。在亚森·阿瓦孜翻译的《唐诗三百首》里选入的是第一首诗。第一首词总写对江南的回忆，作者选择了江花和春水，衬以日出和春天的背景，运用比喻和映衬的手法，生动地描绘出江南春意盎然的大好景象。如果在翻译的时只传达” ʤijɑŋnæn jɑxʃi“这句话，这对于白居易想表达的思想感情来相比当然是很远的。所以译者在这里通过生动的使用加词法来表达作者对江南的与众不同的感情和想念。

3.复有贫妇人，抱子在背傍。《观刈麦》

bɑlisini jydyp jyrær bundɑ bir ɑjɑl,

ʧirɑjiʁɑ ʁæm kɵlæŋgy tɑʃliʁɑn soʁuq. 《ormɑnliqtɑ》

这段诗歌的原文里没有“ʧirɑjiʁɑ ʁæm kɵlæŋgy tɑʃliʁɑn soʁuq”相应的词语，“复有贫妇人，抱子在背傍”这一句简单的理解为“又见一位贫苦农妇，抱着孩子跟在人旁”。用直译法来翻译时，维吾尔语翻译为“bir nɑmrɑt ɑjɑl oʁlini quʧɑqlɑp turidu”。但这样死板的翻译完全不符合诗歌翻译的“三美”原则。诗歌的翻译是最高程度上的第二次创作，在翻译过程中译者不仅传达里面所表达的思想内容，也得忠实原文的创造性。“bir nɑmrɑt ɑjɑl oʁlini quʧɑqlɑp turidu”这样死板的翻译维吾尔族读者根本感受不到诗歌的“音美”和“形美”，所以译者在这里加一些内容来提高维译本诗歌的艺术性。当然，原文里不出现相应的语句，就不代表原文的意思不是这样的，要是仔细观察上下文我们就会发现原文和译文内容上保持了高度的一致。

（二）减词法

减词法是与加词法相对的一种翻译技巧。是指在翻译过程中减少不符合译文语言表述的词语，确保译文的通顺流畅。汉语和维吾尔语在表达方式上存在着很多差异，为使译文通顺，有时不得不减少一些词语。当然，这种减少是在

忠实原文的基础上进行的。在汉语中有些词语是必不可少的，但译成维吾尔语就显得多此一举。在维吾尔语译文中不需要的词语就该删去，否则就不能有效地传达原文信息。简而言之，减词就是把原文中需要而在译文中不需要的词在翻译过程中加以减少。这种减少出于译文语法、表达习惯和译文文化的需要。正如曾剑平所说：“在双语符号的转换过程中，从译文的可接受性出发，对原文结构作些调整或增

减词语是必要的。”例如：

1. 向使当初身便死，一生真伪复谁知？《放言五首》

ʃu pæjtlærdæ gær ulɑr θtkæn bolsɑ ɑlæmdin,

kimniŋ bolsun ɑmɑli ʧin –sɑxtini bilmækkæ. 《kɑllɑmʁɑ kælgæn oj-xijɑllɑr》

这段诗歌的译文里没有“一生”相应的词语。“向使当初身便死，一生真伪复谁知？”这一句可以理解为“假使这人当初就死了，一生的真假又有谁知道呢？”，但在译文中译者为了忠诚诗歌的创造性用减词法来翻译，在译文中减少了“一生”这一词语。这不影响诗歌所传达的思想内容，而且帮助译者更通顺的表达内容，这复合诗歌翻译的“音美”原则。

2. 涧深山险人路绝，老死不逢工度之。《涧底松·有松百尺大十围》

,ʁɑr ʧoŋqur, tɑʁ xætærlik, jolimu joq jyrærgæ

qɑriʁɑjni kθrmidi jɑʁɑʧʧimu jɑq, jɑq, jɑq .

这段诗歌的译文里没有“老死”相应的词语。“老死不逢工度之”这一句我们可以理解为“松树在这里老死了也没人发现”，但在译文中译者用后面的“jɑq, jɑq, jɑq ”来强调谁也没人发现这棵树，而减少了“老死”这个词语。当然，在忠实原文内容的基础上进行减少词语是为了更好的传达原文的内容，符合诗歌翻译的创造性原则。

3. 君不见沉沉海底生珊瑚。《涧底松·有松百尺大十围》

tæktidinmu deŋizniŋ durdi- mɑrʤɑn mol ʧiqur. 《ʁɑrdiki qɑriʁɑj》

这段诗歌的译文里没有“君不见”相应的词语。“君不见”这一词语在古代的意思是“你看不见吗？”在翻译的时候用直译发来一字一文的翻译，这一内容就变成了一个疑问句，根本感受不到诗歌的形美和音美，所以译者在这里用减词法。跟其他文学体裁相比，诗词追求的是艺术效果，所以在诗歌翻译中忠实原文的基础上减少一些词语也是很正常的。

（三）语序调整法

语序是学习一门语言的基础, 不同的语言有着各自不同的语序。语序的不同也体现了不同语言思维方式的不同, 调整语序是不同语言之间翻译最重要的问题。维汉翻译中的语序调整策略能够更好地将汉语翻译成维语。研究语序可以克服汉语对维语的负迁移, 便于读者对原文的理解。语序调整法是常用的翻

译技巧之一。是指突破原文前后分句的次序排列，然后进行翻译，以便更好地表达原意，使译文通顺、流畅。例如：

1. 一丛深色花，十户中人赋。《买花》

on dehqanniŋ jilliq bedʒiʁa tæŋ pul ketærkæn,
setiwalsa bir typ mudæn ægær qajsisi.　　《gyl setiweliʃ》

这段诗歌按通常的表达方式来表达应该先说“一丛深色花”这一内容，然后再说“十户中人赋”，维吾尔语翻译为“setiwalsa bir typ mudæn ægær qajsisi，on dehqanniŋ jilliq bedʒiʁa tæŋ pul ketærkæn”。但译者在这里用词序调整法来转换原文前后分句的次序，达到译文更流畅、通顺的目的。同时，译者在这里使用词性转换发的基础上，也使用了加词法。在原文里没有跟“ setiwalsa”、“ægær ”、“qajsisi ”相应的词语。由此可见，译者在诗歌翻译过程中不能一直使用一种翻译技巧，也不能在一段诗歌中只用一种翻译技巧，有时候译者同时使用两三种翻译技巧来更通顺，更流畅的传达原文所表达的思想内容。

2. 晚来天欲雪，能饮一杯无！《问刘十九》

kelælæmsæn birær dʒamdin itʃiʃkili?
kætʃkæ jeqin asmandin qar tʃyʃkændæk. 《lju ʃidʒjuʁa so'al》

不难发现，译者在这里也是用了词序转换法。按原文的陈述顺序来表达应该先说“晚来天欲雪”，然后再说“能饮一杯无”，维吾尔翻译为“kætʃkæ jeqin asmandin qar tʃyʃkændæk，kelælæmsæn birær dʒamdin itʃiʃkili”。但译者在这里使用词序调整法来转换原文前后分句的次序，目的是适合前两句内容，体现诗歌的押韵美。前两句结尾的“tʃθmylidæk”、“ gyldæk”和这里的“tʃyʃkændæk ”是三个互相押韵的词。如果按通常的表达方式来进行翻译读者感受不到诗歌的押韵美，因为原文中的“炉”和“无”也是一对押韵词。

3. 共看明月应垂泪，一夜乡心五处同 。《望月有感》

birlα tʃαʁ hær dʒαjdα αjʁα beqiʃip jαʃ tykyʃyr,
bæʃ qerindαʃ tæŋ jαnur jurt iʃqidα gylxαn bolup.
《særgærdαn bolʁαn inillirim wæ tuʁqαnlirimni seʁinip》

这一段的词序转换比前面两个有所不同。前面两个例子中译者直接转换原文前后两句的词序，但在这里译者在后面部分的“处同”这个词”这一句意思是 语转换到前面。“共看明月应垂泪，一夜乡心五处同“共看天上的一轮明月，理应伤心落泪，分居五处的手足骨肉，此时都有同样的思乡之心。”诗歌的写作背景为公元 799 年秋至 800 年春之间。在兵慌马乱、饥馑连年的岁月，白居易一家兄弟姊妹抛家离乡，天各一方。在凄凉的月夜，诗人举首望月，联想到飘泊各地的兄弟姊妹们

此时此刻也会像自己一样望月垂泪，共生乡愁，于是写下这篇情真意挚的思亲名句。所以译者在这里生动的使用词序转换法努力给读者传达白居易的真情实感。

（四）省略法

词语省略是翻译中的常见技巧。所省译的往往是原文结构视为当然，甚至必不可少，而译文结构视为累赘的词语。省译并不减少词汇所表达的实际概念丝毫不影响原文的思想内容。省译的目的就是保证译文简洁明快、严谨精炼。省译可以从语法、修辞和意义等方面考虑。下面就汉维翻译中几种常见的词语省略现象作一分析[12]。翻译只求意义对等，不求词语数量对等或结构形式对等。汉译维时，适当变换句法结构，可以省略某些词语，而这些省译的词语的意义却蕴含在维吾尔语的句子中。例如：

原文	译文
例 1： 《重赋》 奈何岁月久，贪吏得因循。 浚我以求宠，敛索无冬春。 织绢未成匹，缲丝未盈斤。 里胥迫我纳，不许暂逡巡。	《eʁir seliq》 ɑj- kyn ytyp næpsi tolmɑs æmæsldɑrlɑr, berilifti kθrgænnilɑ dæm tɑrtqili. ræ'ijætni ʃilip bæggæ sowʁɑt qilip, qæræl demæj bɑʤni syjlæp kθp tɑpqili. ʃɑji topqɑ, jipæk ʤiŋʁɑ toʃmɑj turup, kætxudɑ'i kældi seliq tɑpʃurtqili.
例 2： 《紫藤》 藤花紫蒙茸，藤叶青扶疏。 谁谓好颜色，而为害有余。 下如蛇屈盘，上若绳萦纡。	《ʧiŋgilik》 ʧiŋgilik dæp bir gijɑh bɑr jɑmɑʃqɑq ʤiwæk, pɑjisi joq θz-θzidin θræ turʁudæk.

[12] 阿依帕提古丽·努尔艾力.汉维语言对比翻译研究[M].北京:中国经济出版社,2018年 月

可怜中间树，束缚成枯株。 柔蔓不自胜，袅袅挂空虚。 岂知缠树木，千夫力不如。 先柔后为害，有似谀佞徒。 附著君权势，君迷不肯诛。 又如妖妇人，绸缪蛊其夫。 奇邪坏人室，夫惑不能除。 寄言邦与家，所慎在其初。 毫末不早辨，滋蔓信难图。 愿以藤为诫，铭之于座隅。	tosattinla jepiʃip u egiz dæræxkæ, kθk qæridæ ʃaxaridi tartip boj pilæk. tenisini jamaʃturup dæræx ʁoliʁa, ʃax uʧida aʧti twxi ʧændan gyl-ʧeʧæk. tæmænna qip amitigæ, æwzæl haliʁa, xijalida iʃ qalmidi wahim jegydæk. u ʧoŋ dæræx ʁulap ʧyʃti kynlærniŋ biridæ, ʧiŋgilikmu iʁaɲlidi ʤeni ʧiqqudæk. dæhʃæt boran kθtyryldi nagah ʃærqtin, ʧaplinipla qaldi jærgæ mæʁrur hær pilæk. ætigændæ kθktæ ʤæwlan qilʁan ʧeʧæklær, bolup qaldi kæʧtæ tamam soliʃip puʧæk. adæm boluʃ istikidæ bolsaŋ biradær, xadisi joq gyl- gijahni qilmiʁin θrnæk.

这两个例子具有同样的特点，平时，汉语诗歌翻译成维吾尔语的时通常把原文一行表达的内容用维吾尔语来表达就变成了两行（这一现象跟汉语的缩略词的特点密切相关的）。因此可见，例 1 原文里的四行内容应该在维吾尔语的八行来表达，但译者翻译的时候用六行来表达。例 2 原文里的十三行内容也应

该在维吾尔语的二十六行来表达，但译者翻译的时候用十六行来表达。很明显，这里译者用了省略法，但作者所想表达的内容还是体现在译文中。不难发现例 1 中白居易揭示了农民的辛苦和赋税的繁重，译文中也能完全感受到作者的思想感情。所以在这里可以说，用省略法来翻译这一内容不但不影响忠实原文的翻译原则，而且深入浅出、言简意赅的给读者传达原文的内容。同样也是，在例 2 中所运用的省略法也帮助读者更容易理解原文的内容，译文里的每一句为更通顺、更明确的表达原文而工作，一点点也没有啰嗦、一针见血的传达原文的内容。总之，省译并不减少词汇所表达的实际概念丝毫不影响原文的思想内容，省译的目的就是保证译文简洁明快、严谨精炼。

六、结语

总之而言，诗歌翻译是一项艰苦复杂的工作。以维译唐诗来看，除了汉维两种语言上的差异，还有唐诗的意象、意境及音韵的流畅等等困难显而易见。再说翻译作品很难完全传达出原作的美感和艺术成就。唐诗的维吾尔语翻译生动而准确，译者在翻译过程中灵活的运用加词法、减词法、语序调整法和省略法等翻译技巧。并且，有时同时运用两三种翻译技巧。

由此可见，在实际翻译过程中，要真正做到译文和原文最大限度的等值，译者绝不可能只使用某一两种策略，或一成不变地用一种策略去解决所有问题，而必须从具体的情况出发，选择最合适的手法传达原文信息。在诗歌翻译中译者不仅要传达里面所表达的思想内容，也要忠实原文的创造性。所以在诗词翻译中准确而生动的运用翻译技巧是很重要的一个学问。

参考文献：

[1]　亚森·阿瓦孜编译.唐诗三百首（维吾尔文）[M].新疆人民出版社，2012 年 11 月.
[2]　阿依先木古丽·司马义.唐诗维吾尔语翻译与研究(硕士毕业论文）[D].乌鲁木齐：新疆师范大学，2019 年 5 月.
[3]　铁来提·易卜拉欣.新疆当代中外诗歌翻译的基本成果[J].民族文学研究,2005,4 :91-93
[4]　梅热古力·麦合木提.《唐诗三百首》维译本研究(硕士毕业论文）[D].乌鲁木齐市：新疆大学,2019 年 05 月.
[5]　林志鹏.功能对等理论视域下《唐诗三百首》维译研究（硕士毕业论文）[D].乌鲁木齐市：新疆大学,2021 年 09 月
[6]　李璐琳.白居易诗歌典故研究[D].湖南大学，2013 年 12 月.
[7]　阿尔帕提古丽.汉维语言对比翻译研究[M].北京：中国社会科学出版社，2018 年 4 月.
[8]　祖丽皮耶·阿卜杜卡迪尔.维汉翻译技巧研究（硕士毕业论文）[D].乌鲁木齐市：新疆大学,2014 年 05 月

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

[9]木合买提・伊明、艾孜孜江. 文学翻译是种文学再创作[J]. 文学译丛，2011，3
[10]中国社会科学院语言研究所词典编辑室编. 现代汉语词典（第七版）. 北京：商务印书馆, 2016 年 9 月.
[11]艾莎・尼亚孜. 伊明・艾合买提唐诗维吾尔语翻译研究（硕士毕业论文）[D]. 乌鲁木齐市：新疆师范大学，2022 年 06 月
[12]王歌. 互文性视角下白居易诗歌意象翻译策略对比研究（硕士毕业论文）[D]. 兰州市：西北民族大学，2018 年 05 月
[13]朱金城. 白居易年谱[M]. 上海：上海古籍出版社，1982 年 1-2

附录

白居易诗词维汉对照

亚森・阿瓦孜翻译，新疆人民出版社，2012. 11（2016. 10 重印）

《花非花》 作者：白居易 花非花，雾非雾， 夜半来，天明去。 来如春梦不多时， 去似朝云无觅处	رەيھان دېسە رەيھان ئەمەس بەي جۈيى رەيھان دېسە، رەيھان ئەمەس، تۇمان دېسە، تۇمان ئەمەس. كۆز باغلانسا پەيدا بولۇر، تاڭ يورۇسا يوق —كۆرۈنمەس. كېلىشمۇ بىر دەملىككە، كۆكلەمدىكى چۈشتەك گويا. كەتمىكى تاڭ بۇلۇتىدەك، تاپماق ئۇنى ئاندىنمۇ تەس.
《赋得古原草送别》 作者：白居易 离离原上草，一岁一枯荣。 野火烧不尽，春风吹又生。 远芳侵古道，晴翠接荒城。 又送王孙去，萋萋满别情。	قەدىمىي يايلاقتا بېغىشلىما بەي جۈيى ياتىدۇ كىمخان كېيىپ كەڭرى دالا، يىلدا بىر قاخشاللىنىپ، بىر ياشىرا. دالىنىڭ ھولاسىدا پۈتمەس كۈيۈپ، كۆكلىگەي باھار يېلى سوققاندىلا. كونا يول ئىزنى باسقان بىر يولى، بۇ يېشىللىق تۇتۇشۇپ قەلئەگىلا.

	ئۆزدى دوستۇم يىراق يوللار سايان، بۇ جۇدالىق ئۆرتىدى دىلنى تولا.
《轻肥》 作者：白居易 意气骄满路，鞍马光照尘。 借问何为者，人称是内臣。 朱绂皆大夫，紫绶或将军。 夸赴军中宴，走马去如云。 樽罍溢九酝，水陆罗八珍。 果擘洞庭橘，脍切天池鳞。 食饱心自若，酒酣气益振。 是岁江南旱，衢州人食人！	قاما جۇۋىلىق، سېمىز ئاتلىقلار بەي جۈيى ۋال-ۋۇل قىلىپ ئىگەرلىرى ھەيۋەتتە، يولغا پاتماي چاڭ توزىتىپ كەلمەكتە. ئۇلار كىم؟ دەپ سورۇشتۇرسەم خەقلەردىن، دېدى: «خانىنىڭ ئوردىسىدىن ئەلۋەتتە!» قىزىل بەلگە تاقىغانلار ئاغۋاتكەن، بەزلىرى لەشكەر بېشى سۈپەتتە. بارىگاھقا زىياپەتكە بارماقچى، ئارغىماقلىرى بۇلۇت ئۈززە ئۈزمەكتە. شىرەلەردە مىڭ خىل نازۇ-نېمەتلەر، ئېسىل مەيلەر لىپمۇ-لىپ زەر كومزەكتە. دۇڭتىڭ ياقىنىڭ لىمۇنلىرى ئاقلاقلىق، ھەرخىل بېلىق يېيىلىشنى كۈتمەكتە. ئۇلار قورساق پومپايتىشىپ غادىيىپ، قىن-قىنىغا پاتماي قالدى شىر كەيپتە. قۇرغاقچىلىق بولۇپ بۇ يىل جياڭنەندە، جۈيجۇلۇقلار بىر —بىرىنى يېمەكتە.
《红线毯》 作者：白居易 红线毯， 择茧缫丝清水煮， 拣丝练线红蓝染。	قىزىل يىپلىق زىلچا بەي جۈيى ئەڭ ياخشى غوزەكتىن مەشۇت چىقىرىپ، ئەڭ ياخشى مەشۇتتىن يىپەك ئىگىرىپ، ئەڭ ياخشى بوياقتا يىپقا رەڭ بېرىپ، قىپقىزىل يىپلارنى گۈلدەك ئۈز قىلىپ،

染为红线红于蓝， 织作披香殿上毯。 披香殿广十丈余， 红线织成可殿铺。 彩丝茸茸香拂拂， 线软花虚不胜物。 美人踏上歌舞来， 罗袜绣鞋随步没。 太原毯涩毳缕硬， 蜀都褥薄锦花冷。 不如此毯温且柔， 年年十月来宣州。 宣城太守加样织， 自谓为臣能竭力。 百夫同担进宫中， 线厚丝多卷不得。 宣城太守知不知？ 一丈毯， 千两丝！ 地不知寒人要暖， 少夺人衣作地衣。	توقۇلدى سارايچۇن زىلچا بېزىلىپ. سارايىنىڭ كەڭلىكى ئون گەزدىن ئاشار، قىپقىزىل بۇ زىلچا جىپسا يارىشار، مامۇقتەك يىپەك يىپ خۇشبۇي تارىتار، بېسىشقا بولمايدۇ ئېغىرلىق زىنھار، ئۈستىدە ئوينىسا ساھىبجاماللار، پايپىقى، ئايىقى كۆرۈنمەي قالار. يىرىك ھەم قوپاللىراق تەييۇەن گىلىمى، سوغۇق ھەم يېلىنگكەن چېڭدۇ يوتقىنى؛ ئىللىق ھەم مەيىندۇر ھەر ئىككىسىدىن ھەر يىل كۈز شۈەنجۇدىن ئەۋەتىلگىنى. يىگىچە توقۇتقان شۈەنجۇ ئامبىلى، مەنسەپكە سادىقلىق يولى ئاچقىلى؛ يۈز باتۇر سارايغا ئەكىردى ئۇنى، قىلىندۇر بولمايدۇ يە قاتلىغىلى. مىڭ سەر يىپ يېتىدۇ بىر گەز زىلچىغا، بۇلارنى بىلەمدۇ شۈەنجۇ ئامبىلى ؟ يەر دېگەن سېزامدۇ ئىسسىق-سوغۇقنى؟ ئىللىقلى تىلەيدۇ ئادەملەر غولى. ئادەملەر ئەگلىنى تارتىۋالمىسۇن، كىيدۈرۈپ قويغىلى يەرگە بىر يولى.
《观刈麦》 作者： 白居易 田家少闲月，五月人倍忙。 夜来南风起，小麦覆陇黄。 妇姑荷箪食，童稚携壶浆。 相随饷田去，丁壮在南冈。 足蒸暑土气，背灼炎天光。 力尽不知热，但惜夏日长。 复有贫妇人，抱子在背傍。 右手秉遗穗，左臂悬敝筐。	ئورمىلىقتا بەي جۈيى دېھقانلارنىڭ قولى تىنماس، ئۈستىدە بىر تاغ، ترىم پەيتى ئىككى قولى بولار ھەر چاغ. كېچە شامال سوقۇۋىدى تۆۋەن تەرەپتىن، پىشىپ بۇغداي ئالتۇن دانغا لىق تولدى باشاق. ئۇسسۇلۇق ۋە شورپا ئېلىپ كەلسە باللار، خانىم-قىزلار سېۋەت بىلەن توشۇيدۇ تاماق. ياش-قىرانلار ئىشلىشىدۇ تۆپىلىك ياقتا، چوڭ-كىچىكلەر قوللىرىغا سۇندۇ تاۋاق. ئورمىچىلار پۇتى كۆيەر بۇ ئېگىزلىقتا، كۆيدۈرۈر كۈن تويغۇزىدۇ جېنىغا مىڭ جاق.

听其相顾言，闻者为悲伤。 田家输税尽，拾此充饥肠。 今我何功德，曾不事农桑。 吏禄三百石，岁晏有余粮。 念此私自愧，尽日不能忘。	كۆن تەپتنى سەزمەس بولۇپ كەتسمۇ هالدىن، ئشلەر ئۈزۈن كۆننى بلسپ هەم ئالته ساپاق بالسىنى يۈدۈپ يۆرەر بۇندا بىر ئايال، چىرايىغا غەم كۆلەڭگۈ تاشلىغان سوغۇق. ئوك قولىدا باشاق تېرەر تىنماستىن بىردەم، سول قولىغا قوشۇقلۇقى ئېسقلىق شۇنداق. «ئالۋاك —ياساق، باج- سېلىققا كەتتى نەرسىمىز، جان بېقىشقا قالدى بىزگە تېرىشلا باشاق.» بوغۇلدۇم مەن قاتتىق ئىزا-ئاهانەتلەرگە، ئۇ ئايلانىڭ سۆزلىرىگە سالغانچە قۇلاق. ئويلىدىمكى: شۇ تاپ مېنىڭ نېمدۇر تۆهپەم؟ دېهقانچىلىق، پىلچىلىك قىلمىدىم بۇنداق! مەنسپىمگە ئۈچ يۈز دەن ئاش بېرىلەر يىلدا، ئىلكمدە بار ئاش-ئوزۇق مول، غەملەردىن يىراق. ئويلىغانچە ئىچ-ئىچمدىن پىغانلار ئۆرلەپ، ئار-نۇمۇستىن سەتچىلىككە قالدىم مەن شۇ چاق.
《买花》 作者：白居易 帝城春欲暮，喧喧车马度。 共道牡丹时，相随买花去。 贵贱无常价，酬直看花数。 灼灼百朵红，戋戋五束素。 上张幄幕庇，旁织巴篱护。 水洒复泥封，移来色如故。 家家习为俗，人人迷不悟。 有一田舍翁，偶来买花处。 低头独长叹，此叹无人喻。 一丛深色花，十户中人赋。	گۈل سېتىۋېلىش بەي جۈيى خانبالىقتا ئۈزىغاندا كۆكلەم ئەلچىسى، ئۈزۈلمەيدۇ كوچا —كوينىڭ هاۋا- مەپىسى. پورەكلىگەن چاغدا هەريان مۇدەن، گۈلجانلار ___ كېلىشىدۇ قىلىپ بۇندا مۇدەن سەيلىسى. باهاسىمۇ بولار گۈلنىڭ سانىغا قاراپ، ئوخشمايدۇ هەر بىرسىنىڭ نەرقى- تەڭگىسى. يۈز دانە گۈل نەرقى تەڭدۇر بەش توپ شايىغا، ئالغۇچىغا قىلچە قىممەت ئەمەس هەممىسى. گۈللەر ئۈستى سايىۋەنلىك، ۋادەكلىك يايما، كىرەلمەيدۇ بولسىمۇ گەر كىمنىڭ كىرگۈسى. توپا يۆلەپ، سۇ قويۇلۇپ ياخشى بېقىلغان،

<table>
<tr>
<td></td>
<td>ئۆلمەس ئۆيگە ئاشۇ پىتى قويسا ئېگىسى.

بۇنداق قىلىش ھەممە ئۆينىڭ ئۇدۇم-ئادىتى،
ئۈزۈلمەيدۇ خىرىدارنىڭ گۈلدىن رىشتىسى.

قاياقتىندۇ كەلدى بۇندا بىر دېھقان بوۋاي،
باشقا چاغدا كۆرۈنمەيتتى ئۇنىڭ سايىسى.

ئۇلۇغ-كىچىك تىندى بوۋاي سىلىپ باشىنى،
ھېچكىشىگە مەلۇم ئەمەس ئاھنىڭ مەنىسى.

ئون دېھقاننىڭ يىللىق بېجىغا تەڭ پۇل كېتەركەن،
سېتىۋالسا بىر تۇپ مۇدەن ئەگەر قايسىسى.</td>
</tr>
<tr>
<td>《赠友五首》

作者：白居易

其三
私家无钱炉，平地无铜山。
胡为秋夏税，岁岁输铜钱。
钱力日已重，农力日已殚。
贱粜粟与麦，贱贸丝与绵。
岁暮衣食尽，焉得无饥寒。
吾闻国之初，有制垂不刊。
庸必算丁口，租必计桑田。
不求土所无，不强人所难。
量入以为出，上足下亦安。
兵兴一变法，兵息遂不还。
使我农桑人，憔悴畎亩间。
谁能革此弊，待君秉利权。
复彼租庸法，令如贞观年。</td>
<td>دوستۇمغا ئاتاپ
بەي جۈيى

ئاۋامنىڭ يوق يارماق تاۋارلار ئوچاق-مېشى،
يۇقتۇر ھەمدە تۈزلەڭلىكتە مىس كانلىرى.
نە سەۋەبتۇر ياز-كۈز سېلىق سېلىنمىقى،
نە سەۋەبتۇر ھەر يىل ئاقچا ئالغانلىرى؟

مىس يارماقنىڭ كۈر-قىممىتى ئۆسكەنسېرى،
ئېغىرلاشتى ئېكىنچىنىڭ ئالۋاڭلىرى.

ئەرزان كەتتى بۇغداي-قوناق كۆكلىرىمۇ؟
ئەرزان كەتتى كىمخاب، دۇردۇن-تاۋارلىرى.

يىل ئاخىرى پۈتسە كىيىم-ئوزۇقى تەل،
غەلەتمىدى ئاچ-يالىڭاچ قالغانلىرى.

دۆلەت باشتا قۇرۇلغاندا ئادىل ئىدى ــ
ئالۋاڭ-سېلىق قويۇشتىكى پەرمانلىرى.

باجۇ-سېلىق يەرگە بېقىپ ئېلىناتتى،
ھېساب ئىدى ئالۋاڭدىمۇ جان سانلىرى.

زورلىمايتتى ئاۋام قۇربى يەتمىگەنگە،
ئېلىنمايتتى چىقماي قالسا ئاش-دانلىرى.

ئىدىت بىلەن ئىشلىتەتتى نەق كىرىمنى،
ئوردا مەئمۇر، ئاسايىشتا ئاۋاملىرى.

جەڭ يىللىرى كونا قانۇن ئۆزگىرەپتۇ،</td>
</tr>
</table>

	بكار بولۇپ ئۇ چاغ رەسىم قىلغانلىرى. جىمى مۇشكۇل —جاپالارنى كۆرۈپ ئۆتتى يۇرتىمىزنىڭ يەر تېرىغان دېھقانلىرى. بۇ ئىللەتنى كىم تامامەن تەرك ئەتكەي؟ سىزنى ھاكىم قىلىش ئەلنىڭ ئارمانلىرى! «ئالۋاڭ- سېلىق تۈزۈمى»نى نۇرلاندۇرۇڭ، بولسۇن جىنگۈەن كەبى ئېسىل دەۋرانلىرى.
《重赋》 作者：白居易 厚地植桑麻，所要济生民。 生民理布帛，所求活一身。 身外充征赋，上以奉君亲。 国家定两税，本意在爱人。 厥初防其淫，明敕内外臣。 税外加一物，皆以枉法论。 奈何岁月久，贪吏得因循。 浚我以求宠，敛索无冬春。 织绢未成匹，缫丝未盈斤。 里胥迫我纳，不许暂逡巡。 岁暮天地闭，阴风生破村。 夜深烟火尽，霰雪白纷纷。 幼者形不蔽，老者体无温。 悲喘与寒气，并入鼻中辛。 昨日输残税，因窥官库门。 缯帛如山积，丝絮如云屯。 号为羡馀物，随月献至尊。 夺我身上暖，买尔眼前恩。 进入琼林库，岁久化为尘。	ئېغىر سېلىق بەي جۈيى بۈلۈق يەرگە ئۈجمە، كەندىر ئېكىلسىدى، ئەل-ئاۋامنىڭ ھاجىتىگە ئىشلەتكىلى. رەخت-گەزلىمە توقۇپ پۇقرا ئۆزى كىيسە، ئۆز ئەجرىدىن ئۆز ئۆمرىنى كۆكلەتكىلى. تاپشۇرۇلسا قالدىلىرى باجغا ئاتاپ، خان-ۋەزىرلەر چىقىمىغا سەرپ ئەتكىلى. تۈزۈلگەندە « قوش قارارلىق باج تۈزۈمى»، باشتا دۆلەت ئەلگە ھىممەت كۆرسەتكىلى. ئېپتىداسى بەلگىلەنگەن شۇنداق ئېنىق: كۆپ ئالغاننى لەنەت بىلەن سەت بىلغىلى. سېلىقتىن سىرت ھەرنە ئالسا ناھەق ساناپ، قانۇن بىلەن ئەل ئىچىدە لەت قىلغىلى. ئاي-كۈن ئۆتۈپ نەپسى تولماس ئەمەلدارلار بېرىلىشتى كۆرگەنىنلا دەم تارتقىلى. رەئىيەتنى شىلىپ بەگگە سوۋغات قىلىپ، قەرەل دېمەي باجنى سۈيلەپ كۆپ تاپقىلى. شايى توپقا، يىپەك جىڭغا توشماي تۇرۇپ، كەتخۇدائى كەلدى سېلىق تاپشۇرتقىلى. بوران ھۇۋلاپ بىردىن قاقاس مەھەللىدە، جۇت- زېمىستان قۇچتى قاھان توڭلاتقىلى.

	ئوت —خەس ئۇچۇپ، ئىس توختىغان قارا تۇندە تۇردى راسا كەڭ ئالەمدە قار ياغقىلى. ياش —گۆدەككە يوتقان —كۆرپە بولمىغاندا، قېرىلارغا نەدە ئىسسىق جاي تاپقىلى؟ سوغۇق بىلەن ھەسرەت-ئەلەم كەلدى تەڭلا، ئېغىزدىن تا يۈرەككىچە مۇزلاتقىلى. تۆنۈگۈنلا كۆردۈم ئامبال ئامبىرىنى، بارغىنىمدا چالا باجنى تاپشۇرغىلى. پاختا-يىپەك بۇلۇتسىمان دۆۋە بوپتۇ، دارايىنى بولۇر تاغقا ئوخشاتقىلى. «قالدى ماللار» ئاتىلاركەن نامى ئۇنىڭ، تەييارلاپتۇ يۇقىرىغا شۇڭغۇرتقىلى. مەھرۇم قىلىپ مېنى تۆگەل يىللىقلىقتىن، چاپتىڭ ئۆزۈڭ ئىنئام ئېلىپ، شان قۇچقىلى. تاپشۇرسەن باج-سېلىقنى خەزىنىگە، يارايدۇ ئۇ چىرىپ يەرگە بۇس چاچقىلى.
《问刘十九》 作者：白居易 绿蚁新醅酒，红泥小火炉。 晚来天欲雪，能饮一杯无！	ليۇ شىجيۇغا سوئال بەي جۈيى يىڭى مەيدە كۆك دۇغ لەيلەر چۆمۈلدەك، سىغىز مەشتە ئوت لاۋۇلدار ئەينى گۈلدەك. كېلەلەمسەن بىرەر جامدىن ئىچىشكىلى؟ كەچكە يېقىن ئاسماندىن قار چۈشكەندەك.
《紫藤》 作者：白居易 藤花紫蒙茸，藤叶青扶疏。 谁谓好颜色，而为害有余。 下如蛇屈盘，上若绳萦纡。 可怜中间树，束缚成枯株。 柔蔓不自胜，袅袅挂空虚。	چىڭگىلىك (مەسەل) بەي جۈيى چىڭگىلىك دەپ بىر گىياھ بار ياماشقاق جىۋەك. پايىسى يوق ئۆز-ئۆزىدىن ئۆرە تۇرغۇدەك. توساتتىنلا يېپىشىپ ئۇ ئېگىز دەرەخكە، كۆك قەرىدە شاخارىدى تارتىپ بوي پىلەك.

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

岂知缠树木，千夫力不如。 先柔后为害，有似谀佞徒。 附著君权势，君迷不肯诛。 又如妖妇人，绸缪蛊其夫。 奇邪坏人室，夫惑不能除。 寄言邦与家，所慎在其初。 毫末不早辨，滋蔓信难图。 愿以藤为诫，铭之于座隅。	تېنسنى ياماشتۇرۇپ دەرەخ غولىغا، شاخ ئۇچىدا ئاچتى تۆخى چەندان گۈل- چېچەك. تەمەننا قىپ ئامىتىگە، ئەۋزەل ھالىغا، خىيالىدا ئىش قالمىدى ۋاھىم يېگۈدەك. ئۇ چوڭ دەرەخ غۇلاپ چۈشتى كۈنلەرنىڭ بىرىدە، چىڭگىلىكمۇ ئىغاڭلىدى جېنى چىققۇدەك. دەھشەت بوران كۆتۈرۈلدى ناگاھ شەرقتىن، چاپلىنىپلا قالدى يەرگە مەغرۇر ھەر پىلەك. ئەتىگەندە كۆكتە جەۋلان قىلغان چېچەكلەر بولۇپ قالدى كەچتە تامام سولىشىپ پۇچەك. ئادەم بولۇش ئىستىكىدە بولساڭ بىرادەر، خادىسى يوق گۈل- گىياھنى قىلمىغىن ئۈرنەك.
《放言五首》 作者：白居易 其一 朝真暮伪何人辨？古往今来底事无？ 但爱臧生能诈圣，可知宁子解佯愚？ 草萤有耀终非火，荷露虽团岂是珠？ 不取燔柴兼照乘，可怜光彩亦何殊？ 其二 赠君一法决狐疑，不用钻龟与祝蓍。 试玉要烧三日满，辨材须待七年期。 周公恐惧流言后，王莽谦恭未篡时。 向使当初身便死，一生真伪复谁知？	كاللامغا كەلگەن ئوي —خىياللار بەي جۈيى (1) ھېلى يالغان، ھېلى راستنى پەرق ئېتەلەر كىم ئاسان، قىسمىتىنى چەرخىنىڭ كىممۇ كۆرۈپ باقمىغان؟ ئەۋلىياچە سۈپەتتە ئەلگە ياققان زاڭ ۋۇجۇڭ، ساراڭ بولار نىڭ ۋۇزى دېيەلىگەن كىم قاچان؟ قالما ھەرگىز گۈلدىكى شەبنەمنى سەن ئۈنچە دەپ، پارقىرىسمۇ چۆپلۈكتە نۇر ئەمەس قۇڭغۇز ھامان. شەبنەم. ئۈنچە، نۇر، قۇڭغۇزنى ئوڭاي ئەمەس ئايرىماق، بولمىغۇنچە يورۇقتا ئۈنچە ئاشكارا- ئايان . （2） ساڭا ئەقىل كۆرستەي بىر قارارغا كەلمەككە، بىھاجەتتۇر تەھقىقلەپ پال ئېچىپمۇ يۇرمەككە. قاشتېشىنى سىناشتا ئۈچ كۈن كۆيدۈر گۈلخاندا، تەخىر قىلغىن يەتتە يىل كامغۇرانى سەزمەككە.

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

	ساداقەتمەن جۇ ھەزرەت ھەزەر قىلغىن ئىغۋادىن، ۋاك ماك سوقۇق قەستىدە بىرىلگەن خۇشامەتكە. شۇ پەيتلەردە گەر ئۇلار ئۆتكەن بولسا ئالەمدىن، كىمنىڭ بولسۇن ئامالى چىن —ساختىنى بىلمەككە.
《涧底松・有松百尺大十围》 作者：白居易 有松百尺大十围， 生在涧底寒且卑。 涧深山险人路绝， 老死不逢工度之。 天子明堂欠梁木， 此求彼有两不知。 谁喻苍苍造物意， 但与之材不与地。 金张世禄原宪贫， 牛衣寒贱貂蝉贵。 貂蝉与牛衣， 高下虽有殊。 高者未必贤， 下者未必愚。 君不见沉沉海底生珊瑚。 历历天上种白榆。	غاردىكى قارىغاي (مەسەل) بەي جۈيى سوغۇق، نەم غار تېگىدە ئۆستى بىر تۈپ قارىغاي، بويى ئاشار يۈز چىدىن، يەتمەس ئاڭا ئون قۇچاق. غار چوڭقۇر، تاغ خەتەرلىك، يولىمۇ يوق يۈرەرگە، قارىغاينى كۆرمىدى ياغاچچىمۇ ياق، ياق، ياق! خان سارىيى شۇ تاپتا يوغان تۈۋرۈك، خەرگە زار، بىرى غاردا كۈتىدۇ، بىرى مۇھتاج بوپ مۇشتاق. كىم بىلىدۇ تەڭرىنىڭ ياراتمىشى نە بائىس، ئېسىل ياغاچ ياراتقان بەرمەي لايىق جاي بىراق. جىن —جاك ئۆتكەن ئىشرەتتە، قابىل يۈەن شيەن غۇربەتتە، يەتمەس كالا توقۇمى تون —قاپاقىا ھەممە ۋاق، يەر-ئاسمانچە پەرقلىنۇر بىلەن تون قالپاق. ئۈستۈندە تۇرغاننى بولماس ئاقىل دېگىلى، تۆۋەندە تۇرغاننى دۆت دەپ بولماس ياق، ياق، ياق! تەكتىدىنمۇ دېڭىزنىڭ دۇردى- مارجان مول چىقۇر، قارىياغاچ ئۆسەركەن كۆكتە ئاشۇنداق!
《琵琶行》 作者：白居易 浔阳江头夜送客，枫叶荻花秋瑟瑟。 主人下马客在船，举酒欲饮无管弦。 醉不成欢惨将别，别时茫茫江浸月。	بەربەت نەزمىسى بەي جۈيى شاراقلايدۇ ئىرەنزار، ساما قىلار توزغاقلار، تۈندە دەريا بويىدا بولسام مېھمان ئۇزىتار. چۈشۈپ ئاتتىن ساھىبخان، قولۋاقتا بولدى مېھمان، مەن بىلەن كەيپ قىلىشقا ساز بولمىغاچ، يوق ئىكەن.

忽闻水上琵琶声，主人忘归客不发。 寻声暗问弹者谁，琵琶声停欲语迟。 移船相近邀相见，添酒回灯重开宴。 千呼万唤始出来，犹抱琵琶半遮面。 转轴拨弦三两声，未成曲调先有情。 弦弦掩抑声声思，似诉平生不得志。 低眉信手续续弹，说尽心中无尽事。 轻拢慢拈抹复挑，初为霓裳后六幺。 大弦嘈嘈如急雨，小弦切切如私语。 嘈嘈切切错杂弹，大珠小珠落玉盘。 间关莺语花底滑，幽咽流泉水下滩。 水泉冷涩弦凝绝，凝绝不通声暂歇。 别有幽愁暗恨生，此时无声胜有声。 银瓶乍破水浆迸，铁骑突出刀枪鸣。 曲终收拨当心画，四弦一声如裂帛。 东船西舫悄无言，唯见江心秋月白。 沉吟放拨插弦中，整顿衣裳起敛客。 自言本是京城女，家在虾蟆陵下住。 十三学得琵琶成，名属教坊第一部。 曲罢常教善才服，妆成每被秋娘妒。 五陵年少争缠头，一曲红绡不知数。 钿头云篦击节碎，血色罗裙翻酒污。 今年欢笑复明年，秋月春风等闲度。 弟弟从军阿姨死，暮去朝来颜色故。 门前冷落车马稀，老大嫁作商人妇。 商人重利轻别离，前月浮梁买茶去。 去来江口空守船，绕船明月江水寒。 夜深忽梦少年事，梦啼妆泪红阑干。 我闻琵琶已叹息，又闻此语重唧唧。 同是天涯沦落人，相逢何必曾相识。 我从去年辞帝京，谪居卧病浔阳城。 浔阳地僻无音乐，终岁不闻丝竹声。 住近湓江地低湿，黄芦苦竹绕宅生。 其间旦暮闻何物，杜鹃啼血猿哀鸣。 春江花朝秋月夜，往往取酒还独倾。 岂无山歌与村笛？呕哑嘲哳难为听。 今夜闻君琵琶语，如听仙乐耳暂明。	مەس بولساقمۇ شاد بولماي، ئايرىلىشمۇ پات بولماي، چۈشكىنىدەك بىلىندى كەڭ دەرياغا تولۇن ئاي. مېھمان ئۇنتۇپ مېڭىشنى، شاھىبخانمۇ يېنىشنى، ئاڭلاپ قالدى كىمنىڭدۇ ئۇندا بەربات چېلىشنى. «ساز چالغۇچى كىمدۇ» دەپ، بارساق ئاۋازنى ئىزدەپ، سازنى ھازا توختىتىپ، جىمىپ كەتتى قىلماي گەپ. كۆرمەك بولۇپ ئۇياقنى، يىقىنلىتىپ قولۋاقنى، مەينى لىقلاپ قەدەھكە، بەك يورۇتتۇق چىراقنى. چاقىرساممۇ ھەر قانچە، مىڭ تەستە ئۇ چىققانچە، يېرىمنى يۈزنىڭ بەربەت بىلەن توسقۇنچە؛ قۇلىقىنى تولغىدى، تارىسىنى سازلىدى، چالماي تۇرۇپ پەدىگە سېھرىي ھېس چۈلغىدى. مۇڭلۇق چېكىپ تارىنى، ئىزھار ئەتتى ھالىنى، دېدى گويا ساز بىلەن دەرد-ئەلىمى، زارىنى. كۆڭلىدە بار ئىشىنى، ئايىقىنى — بېشىنى، بايان قىلىپ ساز بىلەن دەرد-ئەلىمى، زارىنى. تىترەتكەنچە، ئىلغانچە، چېكىپ سىرىپ چالغانچە، باشلاپ «قۇراق كىيىم»دىن «لىۋياۋ» غىمۇ بارغانچە؛ غوڭۇلدىدى بوم تار بەك دەھشەت يامغۇر ياغقاندەك، زىل تارىنىڭ ساداسى چىقتى كۇس-كۇس پاراڭدەك. بوم تار بىلەن زىل تارى، مۇڭ سىلىشتى تەڭ بارى، سەكرىگەندەك تەخسىدە مەرۋايىتلار قاتارى. گاھى كۆلگەندە باغدا گۈل سايرىغاندەك شوخ بۇلبۇل، گاھى قۇمغا سىڭگەندەك سۇلار ئاقماي تۈز-دۇلدۇل؛ گاھ سوغ بۇلاق سۇيىدەك، سۇنىڭ قاتقان مۇزىدەك، ھېچبىر سادا چىقمىدى دەم ئالغانىنىڭ ئۆزىدەك. ئۆرلەپ دەردى —پىغانى، ھەسرەتتە ئاھ ئۇرغانى، ئاشار سادا چىققاندىن ساداسىز جىم تۇرغانى.

<table>
<tr>
<td>莫辞更坐弹一曲，为君翻作琵琶行。
感我此言良久立，却坐促弦弦转急。
凄凄不似向前声，满座重闻皆掩泣。
座中泣下谁最多，江州司马青衫湿。</td>
<td>بىردىن كوزا سۇنغاندەك، سۇ ھەر يانغا ئۇچقاندەك،
گاھى ئاتلىقلەشكەرلەر تىغ ئوينىتىپ چاپقاندەك.

سازنىڭ ئاخىرى تۈگەپ، بىرلا سىرىلدى زەخمەك،
جاراڭلىدى تۆت تار تەڭ دۇردۇن –تاۋار يىرتقاندەك.

ھەممە قولۋاق بىردەكلا جىم بولغان شۇ ئەسنادا،
شولا چېچىپ تولۇن ئاي ئۈزمەكتىمەن دەريادا.

سۆكۈتتە سەل ئويلۇنۇپ، زەخمىكىنى قىستۇرۇپ،
تۈزەشتۈردى ئەگىنىنى، تۇردى ھەم سۇرلۇك بولۇپ.

ئېيتتى:« دېسەم ئەمالىم، ئاستانە قارارگاھىم،
ناخشىچىمەن ئەسلىمدىن، شىيامۇلىڭدۇر ماكانىم.

مەن بەربەتكە بېرىلدىم، ئون ئۈچ ياشتا يېتىلدىم،
كىرگىنىمچە ئۆمەككە بىرىنچىگە قېتىلدىم.

سازنى قولۇمغا ئالسام، كول قويدى ئەل ھەر چالسام،
سەھەت قىلدى سەتەڭلەر كېلىشتۈرۈپ ياسانسام.

نەغمە قىلسام ھەر پەيتتە، سوۋغا ياغدى ھۆرمەتتە،
چاڭئەنلىك ياش خوجاملار ئىنئام سۇندى بەس-
بەستە.

سازغا تەڭكەش بارلىقى، ساق قالمىدى تاغىقى،
مەي چېچىلىپ مەسلىكتە بۇلغاندى باش-ئايىقى.

ئايلار ئۆتتى، يىل ئۆتتى، كۆلكە چېكىگە يەتتى،
باھار بىلەن، كۈز بىلەن ئېسىل چاغلار بوش كەتتى.

ئىنىم كەتتى ئەسكەرگە، ھامىمام كەتتى ئۆلۈمگە،
سەھەر ئۆتتى، شام كەلدى، داغلار چۈشتى
ھۆسنۈمگە.

شالاڭلىدى ئات-ھارۋا، چۆلدەردى ئۆي –ھويلا،
ياتلىق بولدۇم ياشىنىپ بىر سودىگەر خوجامغا.

مېنى قويۇپ ھىجراندا، پايدا قوغلاپ ھەرياندا،
ئالدىنقى ئاي كەتكەنتى چاي ئالغىلى فۇلياڭغا.

ئۇ كەتكەنچە ئۇ ياققا، قاراپ قالدىم قولۋاققا،
ئاي شولىسى چۈشىدۇ دەريا ئارا سوغاقتا.</td>
</tr>
</table>

	تۆندە ئۇخلاپ چۈش كۆردۈم، ياش چېغىمنى خۇش كۆردۈم، ئويغانغاندا مەڭزىمدە پەدەز، ياشنى قوش كۆردۈم.» سازنى ئاڭلاپ دەسلەپتە، ئاھ ئۇرغانتىم ھەسرەتتە، ئەرزىيەتتىن دەرد بىلەن ئاھىم يەتتى پەلەككە. ئۇمۇ، مەنمۇ خارىكەنمىز، ۋەيرانلىقتىن زارىكەنمىز، تونۇشمىغان تونۇشتۇق، بىر قىسمەتكە ياركەنمىز. «خانىۋالىقتىن ئايرىلدىم، بۇلتۇر بۇيان قايرىلدىم، شەھرى شۇنياڭ پالىنىپ بىتاپ بولۇپ زارلىدىم. شۇنياڭ دېگەن خىلۋەتكەن، خۇش ناۋا يوق ئەجەپكەن، بىر ساز ئاڭلاش يىل بويى مىڭ تىللاردىن قىممەتكەن. جايىم فېنجياڭ بويىدا، دۆڭدە ئەمەس، ئويىدا، بامبۇك-قومۇش ئايىنغان ئۆي چۆرىسى-يولىدا. ئۇندا سەھەر-ئاخشىمى ئاڭلار ئىدىم نېمىنى؟ قان يىغلىغان كاككۇكنىڭ، مايمۇنلارنىڭ ئۈننى! كۆكلەمدە سۇ تاشقاندا، كۈزدە سوغۇق باسقاندا، مەي ئىچمەن ئۆزۈملا تەنھا كېلىپ بۇ ياققا. دېسىڭىز قومۇش نەي يوقمۇ؟ تاش ناخشىسى ھەم يوقمۇ؟! چەلەڭگۈش ساز —كۈينى ياقتۇرمايدۇ قولاقمۇ! ئاڭلاپ بەربەت ئۈننى، مەززە قىلدىم كۈينى، قۇلاق بىردىن ئېچىلدى كۆك ئاچقاندەك يۈزنى. ئولتۇرۇشقا چاي ئېلىڭ، يەنە بىر پەردە چېلىڭ! يازاي «بەربەت نەزمىسى» سىز بۇنى بىلىپ قېلىڭ» تەسرلىنىپ سۆزۈمدىن، مىدىرلىماي ئورۇندىن، قايتىپ بېرىپ ھازادا سازنى چالدى يېڭىدىن. بايامقىدەك كۈي ئەمەس، ھەسرەتكە تولغان پەۋەس، ئولتۇرغانلار يىغلىشىپ ئۆكسۈپ كەتتى تەڭلا، بەس.

	ھەممە تەڭ پىغان قىلدى، دېسەڭ كىم گىريان قىلدى، جىياڭجۇلۇق دوتەي جاناب يېشىنى قىيان قىلدى.
《红鹦鹉　商山路逢。》 作者：白居易 安南远进红鹦鹉，色似桃花语似人。 文章辩慧皆如此，笼槛何年出得身？ 《鹦鹉》 作者：白居易 竟日语还默，中宵栖复惊。 身因缘彩翠，心苦为分明。 暮起归巢思，春多忆侣声。 谁能拆笼破，从放快飞鸣？ 《鹦鹉》 作者：白居易 陇西鹦鹉到江东，养得经年觜渐红。 常恐思归先剪翅，每因喂食暂开笼。 人怜巧语情虽重，鸟忆高飞意不同。 应似朱门歌舞妓，深藏牢闭后房中。 《双鹦鹉》 作者：白居易 绿衣整顿双栖起，红觜分明对语时。 始觉琵琶弦莽卤，方知吉了舌参差。 郑牛识字吾常叹，丁鹤能歌尔亦知。 若称白家鹦鹉鸟，笼中兼合解吟诗。	شاتۇتى بەي جۈيى شاتۇتى ياشايدۇ جەنۇبىي ئىقلىمدا خېلى، پەيلىرى قارامتۇل، بويىندا بار قىزىلى، قۇلىقى ئۆتكۈر، كۆڭلى نازۇك، كارامەت تىلى، قۇش، ئىنسان تىلىنى ئۇقار ئەۋزىلى. تۆنۈگۈن سار كەلدى چىرقىراپ، كور قىلدى مېكيانىنى چوقىلاپ، شۇم قاغا بۈگۈنمۇ چۈۋدى قارلىغاچ ئۇۋىسىنى مانتىلاپ. ئۈركىتىپ قارلىغاچ، توخۇنى، چۆجىنى، تۇخۇمنى ئېپقاچتى قاماللاپ. بېلىق ئالغۇچ، بۈركۈتمۇ يوق ئەمەس، لوق گۆشتە پوكىنى لىق- پەۋەس، ئۇلاردا ھەرىكەتكە يوق ھەۋەس؛ ئەنقا، تۇرنا كۆكتە ئۇچار، يە شاختا ئۇخلار، ئۇلارنىڭ ھېچبىرى گاس يە كور ئەمەس. شاتۇتى قۇشلارنىڭ تىلىغا زەپ ئۇستا ئىمىشسەن، قارلىغاچ، توخۇنىڭ ئاھىنى بىلمەمسەن؟ سۇمۇرۇغنى قۇشلارنىڭ شاھى دەيدىكەن، نېچۈن سۇمۇرغقا قارغا بىلەن سارنىڭ زۇلمىنى دېمەيسەن؟!

	مەنسىز ۋىچىرلاپ بىزنى بەزلەمسەن!
《忆江南・江南好》 作者： 白居易 江南好， 风景旧曾谙。 日出江花红胜火， 春来江水绿如蓝， 能不忆江南。	جياڭنەننى ئەسلەش بەي جۈيى كۆركى جياڭنەننىڭ ئەجەپ ئۈز- پەيزىدۇر، ۋەسلى دىدارىغا مەن كۆپتىن ئىجىل. چىقسا كۈن دەريا بويىدا گۈل-چىچەك چوغدەك كۈلەر، خۇش باهار چاغىدا سۇنىڭ رەڭگىدىن زۇمرەت خىجىل. ئەسلىمەس جياڭنەننى قانداقمۇ بۇ دىل ؟!
《望月有感》 作者： 白居易 时难年荒世业空，弟兄羁旅各西东。 田园寥落干戈后，骨肉流离道路中。 吊影分为千里雁，辞根散作九秋蓬。 共看明月应垂泪，一夜乡心五处同。	سەرگەردان بولغان ئىنىلىرىم ۋە تۇغقانلىرىمنى سېغىنىپ... بەي جۈيى غەليان، ئاپەتتە قالدۇق قاقسەنەم ۋەيران بولۇپ، كەتتى تېزىپ قان- قېرىنداشلار يولى هەر يان بولۇپ. يېغىلىق دەستىدە ئاق قالدى ئېتىز- يەرلەر تامام، جان —جىگەر ئۆي —ماكانسىز چەكتى دەرد سەرسان بولۇپ. توپتىن ئايرىلغان يىگانە تۇرنىدەك نالان قىلۇر، كۈزدە ئۇچقان چىڭگىلىكسىمان دىغى هىجران بولۇپ. بىرلا چاغ هەر جايدا ئايغا بېقىشىپ ياش تۆكۈشۈر،

	بەش قېرىنداش تەك يانۇر يۇرت ئىشقىدا گۆلخان بولۇپ.
《卖炭翁》 作者： 白居易 卖炭翁， 伐薪烧炭南山中。 满面尘灰烟火色， 两鬓苍苍十指黑。 卖炭得钱何所营？ 身上衣裳口中食。 可怜身上衣正单， 心忧炭贱愿天寒。 夜来城外一尺雪， 晓驾炭车辗冰辙。 牛困人饥日已高， 市南门外泥中歇。 翩翩两骑来是谁？ 黄衣使者白衫儿。 手把文书口称敕， 回车叱牛牵向北。 一车炭， 千余斤， 官使驱将惜不得。 半匹红纱一丈绫， 系向牛头充炭直。	كۆمۈرچى بوۋاي بەي جۈيى بار ئىدى شۇنداق كۆمۈرچى بوۋاي، ياغاچلار كېسىپ نەنسەندە كۆمۈر كۆيدۈرگەن تىنماي. ئۈستى —بېشى چاڭ، يۈزى ئىسلىنىپ، چاۋۇرۇپ كەتكەن، چېكە چېچى ئاق، قول-بارماقلىرى قارىيىپ كەتكەن. كۆمۈر كۆيدۈرۈپ تاپقان پۇلنى نېمە قىلماقچى؟ تېنىگە كىيىم، قورسىقىغا ئاش غېمى قىلماقچى! ئۈچىسى يېلىڭ بايقۇشنىڭ ئەجەپ، تۇرسىمۇ تىترەپ، سوغۇققا تەشنا، كۆمۈرگە تۈزۈك بازار چىقسۇن دەپ. ياغقانتى كېچە تىزدا قېلىن قار شەھەر سىرتىدا، بوۋاي كېچىلەپ كۆمۈرنى بېسىپ كەلدى قار-مۇزدا. قۇرسىقى ئاچتى، كۈنمۇ ئۆرلىدى، كالا چارچىدى، جەنۇبىي قوۋۇق ___ پاتقاق جايدىلا دېمىنى ئالدى. توساتتىن ئىككى ئاتلىق كېلىشتى، تاگەي كىم ئىكەن؟ سېرىق پەلتۇلۇق، ئاق خەسە كۆڭلەك يايلار ئىكەن! چاپقانچە كېلىپ بىر خەت چىقىرىپ« يارلىق بۇ» دېدى، هارۋىنى بۇراپ، كالىنى شىمال ياققا ھەيدىدى. بىر هارۋا كۆمۈر ئاشار مىڭ جىڭدىن گەر ئۆلچىسە، بوۋاي نە قىلغاي ئوردا يايىسى ھەيدەپلا يۈرسە! بىر ئورام شايى، يېرىم شاتاۋا، ھەققىڭ دېيىشتى، ئوردا يايىسى كالا بېشىغا چىگىپ قويۇشتى.
《杜陵叟》 作者： 白居易	دۇلىگلىق بوۋاي بەي جۈيى ياشار ئىدى دۇلىڭ دېگەن ماكاندا بىر ئاجىز بوۋاي،

杜陵叟，杜陵居，岁种薄田一顷余。 三月无雨旱风起，麦苗不秀多黄死。 九月降霜秋早寒，禾穗未熟皆青乾。 长吏明知不申破，急敛暴征求考课。 典桑卖地纳官租，明年衣食将何如？ 剥我身上帛，夺我口中粟。 虐人害物即豺狼，何必钩爪锯牙食人肉？ 不知何人奏皇帝，帝心恻隐知人弊。 白麻纸上书德音，京畿尽放今年税。 昨日里胥方到门，手持敕牒榜乡村。 十家租税九家毕，虚受吾君蠲免恩。	بىر گېكتاردىن ئارتۇق يەرگە ئەجىر قىلغان يىللاپ تىنماي. نورۇز ئېيى مەۋسۇمدە بوران چىقتى، يېغىن ياغماي، بۇغدايلارنىڭ مايسىلىرى قۇرۇپ كەتتى باش چىقارماي. توققۇزىنچى ئاي مەزگىلى جۇدۇن بولدى قىرو بېسىپ، زىرائەتنىڭ پايىلىرى نابۇت بولدى دېنى پىشماي. بەگ-ئامباللار ئەل ھالىنى بىلىپ تۇرۇپ مەلۇم قىلماس، نەتىجىگە ئېرىشمەك بوپ سېلىق يىغار ئارام ئالماي. ئۈجمە كۆكى، يەرنى سېتىپ باج-سېلىقنى تۆلىگەنلەر ئەمدىكى يىل كېيىم-كېچەك ، ئوزۇقلۇقنى قانداق قىلغاي ؟ ئۇستىدىكى ئېگىنئاياقنى تارتىۋالسا، ئاغزىدىكى ئاش-نېنىنى بۇلىۋالسا، زالىم دېگەن ئىلمەك تىرناق، ھەرە چىشلىق كېلىۋەرمەس، ئادەم قەستلەپ، مالغا تەگسە، نېمە بولۇر، بۆرى بولماي ؟! كىمدۇ بىرى مەلۇم قىپتۇ ئۇلۇغ شاھنىڭ ھوزۇرىغا، شاھىنشاھىم شەپقەت قىپتۇ خەۋەر تېپىپ ھايال قىلماي. سۈت قەغەزگە پۈتۈپ مەخسۇس يارلىق قىپتۇ: «ئاستانىنىڭ ئەتراپىدىن كەچۈرۈلسۇن، باج ئېلىنماي!» ئۇلۇغ شاھنىڭ پەرمانىنى چاپلىغىلى بۇ تەرەپكە، دوغا تېخى تۆنۈگۈنلا يېتىپ كەپتۇ ھالى قالماي. ئون ئۆيلۈكتىن توققۇزىنىڭ باج-سېلىقى ئادا بولغان، «خان ئىلتىپات قىلدى» دېگەن نامنى بارچە ئۇقتى بولغاي!

《钱塘湖春行》 作者：白居易 孤山寺北贾亭西，水面初平云脚低。 几处早莺争暖树，谁家新燕啄春泥。 乱花渐欲迷人眼，浅草才能没马蹄。 最爱湖东行不足，绿杨阴里白沙堤。	چيەنتاڭ كۆلى بويىدا باھار سەيلىسى بەي جۈيى يىگانە بۇتخانا باشتىن شىپاڭغا بويلۇشۇپ تۇرغان، يىڭى لىقلانما كۆڭۈل ئۈززە تۇمان سۈنى ئۆپۈپ تۇرغان. تالاشىپ ئەركى بۇلبۇللار دەرەختە يىللىغان جايىنى، ئۇۋا سالماقىقا قارلىغاچ لىيىن چىشلەپ ئۇچۇپ تۇرغان. چىمەنلەر خۇيما چايلاپتۇ ئالار ئاتىنىڭ ئاتىنىڭ تۇۋاقىغا، كۆزۈك قاماشتۇرار گۈللەر ھىدى گۈپ-گۈپ ئۇرۇپ تۇرغان. ئەجوپ خۇشتارمەن سەيلىگە مەشرىق باغىدا كۆلنىڭ، كى مەجنۇن تال بىلەن ئاق قاش كۆمۈلگەن، چوڭكۈلۈپ تۇرغان.
《上阳白发人—愍怨旷也》 作者：白居易 上阳人，红颜闇老白发新。 绿衣监使守宫门，一闭上阳多少春。 玄宗末岁初选入，入时十六今六十。 同时采择百馀人，零落年深残此身。 忆昔吞悲别亲族，扶入车中不教哭。 皆云入内便承恩，脸似芙蓉胸似玉。 未容君王得见面，已被杨妃遥侧目。 妒令潜配上阳宫，一生遂向空房宿。 宿空房，秋夜长，夜长无寐天不明。 耿耿残灯背壁影，萧萧暗雨打窗声。 春日迟，日迟独坐天难暮。 宫莺百啭愁厌闻，梁燕双栖老休妒。 莺归燕去长悄然，春往秋来不记年。 唯向深宫望明月，东西四五百回圆。 今日宫中年最老，大家遥赐尚书号。 小头鞋履窄衣裳，青黛点眉眉细长。 外人不见见应笑，天宝末年时世妆。 上阳人，苦最多。 少亦苦，老亦苦，少苦老苦两如何。 君不见昔时吕向美人赋， 又不见今日上阳白发歌。	شاڭياك ئوردىسىدىكى ئاقچاچ كېنىزەك بەي جۈيى شاڭياك ھەرەم كېنىزىكى، شاڭياك ھەرەم كېنىزىكى، قىزىلگۈلدەك ھۆسنى سولۇپ، كۈمۈش رەڭگە كىرگەن چېچى. كۆك كىيىملىك ئاغۋات باقار ئوردىنىڭ چوڭ ئىشكىنى، تالاي-تالاي يىللار ئۆتتى شاڭياڭغا ئۇ كەلگەن پېتى. شاھى شۈەنزۇڭ دەۋرانىنىڭ ئاخىرىدا كەلگەن بۇيان، تاللانغاندا ئون ئالتە ياش، ئاتمىش ياشلىق موماي ھېلى. بىر —بىرىدىن گۈزەل ئىدى تەڭ تاللانغان يۈز نەچچە قىز، بارى تۈگەپ، قېرىپ يالغۇز قالغان ئۆزى يار —يۆلەكسىز. ئايرىلغانتى تۇغقانلاردىن ئەشكى خۇناب مىڭ زار ئەيلەپ، چىقىرىلغان مەپىگە ھەم يىغلىماڭ دەپ جېكىپ يۆلەپ. «رەڭگىڭ گۈزەل نىلۇپەردەك، كۆكسۈڭ سۈزۈك قاشتېشىدەك، ئوردىدا خان ھىممەت قىلار» دېگەن ھەممە شىرىن سۆزلەپ. بولماي تۇرۇپ تېخى خاننىڭ دىدارىنى كۆرۈش نېسىپ، ئاچىققلاپتۇ يىراقتىنلا ياڭ خانىشنىڭ رەشكى ئۆرلەپ. خۇپىيانە يولغا سالغان ئۇنى شاڭياك ئوردىسىغا، خىلۋەت خانا ئىچرە ئۆتكەن ئۆمرى ئۇنىڭ كۈنۈ-تۈنلەپ. كۈز كېچىسى بەكمۇ ئۇزاق، يىگانە ئۇ ئۆيدە شۇنداق،

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

	تۈنلەر ئۇزۇن، قاچقان ئۇيقۇ، ئايمايدۇ تاڭ ئازاب قانداق؟ يامغۇر چەكسە، ۋەھىملىك تىرىقلايدۇ ئىشىك-روجەك، پىلىدار ئۆي تەكچىسىدە خىرە-شىرە يېنىپ چىراق. قىش —زىمىستان ئۆتۈپ ئاخىر كەلدى مانا كۆكلەم كۈنى، يالغۇزسىراپ غېرىپلىقتا پەرىشاندۇر ئۇنىڭ كۆڭلى. ھەسەت قىلماس لىملاردىكى ۋىچىرلاشقان قارلىغاچتىن، مۇڭلاندۇرار شۇنچە ئۇنى ناۋا قىلغان بۇلبۇل ئۈنى. گاھى يېرىم، گاھى تولدى كۆتە قەمەر تۆت-بەش يۈز رەت، مەشرىقتىن تا مەغرىبكىلا ئۆزگەن ئاينى كۆردى پەقەت. كەتتى بۇلبۇل، قارلىغاچلار؛ ئۆتتى تالاي چاغ بىمەنە، باھار كېتىپ، كەلدى كۈز ھەم، ئۆتتى نۇرغۇن يىللار يەنە. مانا بۇگۈن ئوردا ئىچرە ھەممىدىن چوڭ ئۇنىڭ يېشى، تەختىگاھتىن بەرگەن« دىۋان بېگى» نامى-شەرەپ ئىشى. پۇتلىرىدا ئاياغ، تار ھەم كىچىك ئۇستىبېشى، بەكمۇ ئۇزۇن، ئىنچىكەدۇر سۇرمە سۇرگەن قەلىم قېشى. تيەنباۋ يىلى مودا ئىكەن شۇ تەرىقە ياسانماغلىق، كوچىدا كىم كۆرسە، كۈلگەي، كۆرەلمەيدۇ لېكىن كىشى. شاڭياڭ ھەرەم كېنىزىكى دەردكە تولغان ئىچى-تېشى، ياشلىقتىمۇ خۇۋلۇق كۆرمەي، قېرىپمۇ ھەم دەرلىك بېشى. ئۇنىڭ پۈتكۈل ئۆمرى نېچۈن ئۆتەر خورلۇق ئەلەم بىلەن، نە سەۋەبتۇر ئۇڭا شۇنداق تەتۈر قىسمەت پۈتۈلمىشى. كۆرگەندۇرسىز لۇ شياڭ يازغان «ساھىبجامال نەزمىسى»نى، مانا شۇنداق «شاڭياڭ ھەرەم كېنىزىكى» يېزىلمىشى.

《长恨歌》 作者：白居易	پۇتمەس ئەلەم بەي جۈيى
汉皇重色思倾国，御宇多年求不得。 杨家有女初长成，养在深闺人未识。 天生丽质难自弃，一朝选在君王侧。 回眸一笑百媚生，六宫粉黛无颜色。 春寒赐浴华清池，温泉水滑洗凝脂。 侍儿扶起娇无力，始是新承恩泽时。 云鬓花颜金步摇，芙蓉帐暖度春宵。 春宵苦短日高起，从此君王不早朝。 承欢侍宴无闲暇，春从春游夜专夜。 后宫佳丽三千人，三千宠爱在一身。 金屋妆成娇侍夜，玉楼宴罢醉和春。 姊妹弟兄皆列士，可怜光采生门户。 遂令天下父母心，不重生男重生女。 骊宫高处入青云，仙乐风飘处处闻。 缓歌慢舞凝丝竹，尽日君王看不足。 渔阳鼙鼓动地来，惊破霓裳羽衣曲。 九重城阙烟尘生，千乘万骑西南行。 翠华摇摇行复止，西出都门百余里。 六军不发无奈何，宛转蛾眉马前死。 花钿委地无人收，翠翘金雀玉搔头。 君王掩面救不得，回看血泪相和流。 黄埃散漫风萧索，云栈萦纡登剑阁。 峨嵋山下少人行，旌旗无光日色薄。 蜀江水碧蜀山青，圣主朝朝暮暮情。 行宫见月伤心色，夜雨闻铃断肠声。 天旋地转回龙驭，至此踌躇不能去。 马嵬坡下泥土中，不见玉颜空死处。 君臣相顾尽沾衣，东望都门信马归。 归来池苑皆依旧，太液芙蓉未央柳。 芙蓉如面柳如眉，对此如何不泪垂。 春风桃李花开日，秋雨梧桐叶落时。 西宫南内多秋草，落叶满阶红不扫。 梨园弟子白发新，椒房阿监青娥老。 夕殿萤飞思悄然，孤灯挑尽未成眠。	چىن خاقانى خۇتۇنپەرەس، شەھۋانلىق ئۇڭا ھەۋەس، يېتەلمەستىن مۇرادىغا، خان تۇرۇپمۇ دېمەپتۇ، بەس. ياڭ پۇشتىدىن بىر قىز بولغان، ئۇن بەش كۈنلۈك ئايدەك تولغان، مەستۇرە بوپ ئۆسكەچ ئۆيدە، بىلمەس ئىكەن ئۆزگە ئىنسان. ئەسلى گۈزەل يارىلىپتۇ، ھۆسنىگە ماس تارىنىپتۇ، بىر زامانلار ئۆتۈپ ئاخىر خان ھوزۇرىغا تاللىنىپتۇ. ئۈنىڭ نازلىق جىلۋىسىدىن، خۇش ناۋالىق كۈلكىسىدىن، ئوردىدىكى كېنىزەكلەر چېنىپ قاپتۇ چېھرىسىدىن. يۇمران تېنى قايماق ئىكەن، بەدەنلىرى ئاپئاق ئىكەن، باھار كەلسە ئۆزەر يېرى خۇاچىڭدىكى بۇلاق ئىكەن، ھالسىزلانسا ئويناپ سۇنى، يۆلەر ئىكەن قىزلار ئۇنى، شاھىم بىلەن چىرمىشاركەن ئىشقى تارتىپ بىر- بىرىنى. زۇلفى بۇلۇت، ھۆسنى گۈلدەك، باشلىرىدا ئالتۇن بېزەك، يوغان گۈللۈك چىملىقدىقتا ۋاقتى خۇشكەن گۈل باھاردەك. قىسقا كېلىپ تاتلىق كېچە، يېتىشىپتۇ چۈش بولغۇچە، شۇندىن بۇيان بارماپتۇ شاھ ئەتىگەنلىك كۆرۈنۈشكە. ھەمراھ بولۇپ زىياپەتتە، بىللە بولۇپ ھالاۋەتتە، سەيلە قىپتۇ كۈندۈزلىرى، كېچىلىرى پاراغەتتە. ھەرەم ئىچرە ئۈچ مىڭ پەرى، بىر بىرىدىن گۈزەل بەرى، ئاشۇ ئۈچ مىڭ پەرى ئىچرە شاھقا ياققان شۇ بىر پەرى. ئۇ ياسىنار ئالتۇن ئۆيدە، ۋىسال تېپىپ بىدار تۈندە، مەرمەر قەسىر، بەزمە —ئىشرەت، كەيپى خۇشنۇد ئۇنىڭ كۈندە. قىز جەمەتى شۆھرەت تېپىپ، خانۇ-مانى زەر تۈس ئېلىپ، مەرتىۋىسى خوش ئېشىپتۇ بەگلىكلەرگە تەيىنلىنىپ. ئاتا-ئانا ساۋاق ئالغان، ئۇدۇم بولۇپ شۇندىن قالغان: ئوغۇل تاپسا قەدىرلىمەي، قىز تېپىشقا خۇشتار بولغان. لىشەندىكى ئوردا-ھەرەم كۆك قەرىگە تاقاشقان ھەم،

VOLUME 3 | SPECIAL ISSUE 21
ISSN 2181-1784
SJIF 2023: 6.131 | ASI Factor = 1.7

迟迟钟鼓初长夜，耿耿星河欲曙天。 鸳鸯瓦冷霜华重，翡翠衾寒谁与共。 悠悠生死别经年，魂魄不曾来入梦。 临邛道士鸿都客，能以精诚致魂魄。 为感君王辗转思，遂教方士殷勤觅。 排空驭气奔如电，升天入地求之遍。 上穷碧落下黄泉，两处茫茫皆不见。 忽闻海上有仙山，山在虚无缥缈间。 楼阁玲珑五云起，其中绰约多仙子。 中有一人字太真，雪肤花貌参差是。 金阙西厢叩玉扇，转教小玉报双成。 闻道汉家天子使，九华帐里梦魂惊。 揽衣推枕起徘徊，珠箔银屏迤逦开。 云髻半偏新睡觉，花冠不整下堂来。 风吹仙袂飘飖举，犹似霓裳羽衣舞。 玉容寂寞泪阑干，梨花一枝春带雨。 含情凝睇谢君王，一别音容两渺茫。 昭阳殿里恩爱绝，蓬莱宫中日月长。 回头下望人寰处，不见长安见尘雾。 唯将旧物表深情，钿合金钗寄将去。 钗留一股合一扇，钗擘黄金合分钿。 但教心似金钿坚，天上人间会相见。 临别殷勤重寄词，词中有誓两心知。 七月七日长生殿，夜半无人私语时。 在天愿作比翼鸟，在地愿为连理枝。 天长地久有时尽，此恨绵绵无绝期。	ئاڭلناركەن نەغمە- ناۋا شامال بىلەن ئۇندىن ھەردەم. لەرزان ئۇسۇل، مۇڭلۇق ناخشا تەڭكەش كۈيلەر ھەممە ۋاقتا، بەزمىگە شاھ قانمايدىكەن كۈنى ئۆتكەچ مەسخۇشلۇقتا. زىلزىلىگە ساپتۇ شۇنداق يۈيياك ياقتىن ياڭراپ دۇمباق، «قۇراق كىيىم» ناخشىسىنى قىپتۇ ۋەيران قويماي بىراق. ئاستانە ھەم شاھ ئوردىسى ئىس-تۈتەكتە قاپتۇ بەسى، مەغرىب تامان قېچىشىپتۇ شاھۇ-لەشكەر، سەركەردىسى. چىقىپ غەربىي دەرۋازىدىن، يۈز يول يۈرۈپ ئاستانىدىن، تۇغ-ئەلەملەر توختىشىپتۇ مىدىرلىماي ئۆز جايىدىن. ئالتە قوشۇن تۇرىۋاپتۇ، شاھمۇ ئامال قىلالماپتۇ، قاشى قەلەم سەپ ئالدىدا جان ئۈزەلمەي تىپىرلاپتۇ. ئۈنىڭ ئۈنچە بېزەكلىرى، ئالتۇن —ياقۇت قىسقۇچلىرى، چېچىلغانچە قاپتۇ يەردە كۆز قىرىنى سالماي بىرى. شاھمۇ ئۇنى قۇتقۇزالماي، بۇ ۋەھشەتكە قارىيالماي، كۆزىدىن ياش-قان ئېقىپتۇ ئەلىمگە چىدىيالماي. كۆكنى بىردىن بوران قۇچۇپ، توپا- چاڭلار ھەريان ئۇچۇپ، جىيەنگېغا يول ساپتۇ ئۇلار ئاسما، ئەگرى يولنى تۇتۇپ. ئېمېي باغرى خىلۋەت ئىكەن، ئادەم ئىزى كەمرەك ئىكەن، تۇغ-ئەلەمنىڭ جۇلاسى يوق، كۈن تۇتۇق، نۇر چۈشمەيدىكەن. سىچۇەن يولى زىلال ئىكەن، تاغى كۆركەم، نىھال ئىكەن، شامۇ-شەھەر دانا شاھنىڭ ئىشى تەگسىز خىيال ئىكەن. شاھ ھەرەمباغ ئايلىناركەن، ئاينى كۆرۈپ ئاھ ئۇراركەن، تۈندە يامغۇر، قۇڭغۇراقتىن يۈرەك باغرى قان بولاركەن.

	چەرخى پەلەك چۆرگىلەپتۇ، شاھ ئوردىغا يۈزلىنىپتۇ، ئۆتكىنىدە ئاشۇ يەردىن بېشى قېيىپ، يەر كۆچۈپتۇ. كەلگىنىدە ماۋپىيوغا، كىرگىنىدە پاتقاق لايغا، شاھ قارىسا كۆرۈنمەپتۇ ساھىبجامال ئۈلگەن جايغا. خان-ۋەزىرلەر قاراشقانچە، يىغا-زارە قىلىشقانچە، ئاستانىغا كەپتۇ شەرقتىن ئاتلىرىنى چېپىشقانچە. بۇلبۇل ئۇچقان گۈل باغلىرى، ئۆز پىتكەن ئارشاڭلىرى، تەيىىدىكى نىلۇپەت ھەم ۋېيياڭدىكى بوستانلىرى. نىلۇپيەرنى، تالنى كۆرۈپ، گۈل پەرنى خىيال سۈرۈپ، كۆزلىرىدىن ئوچۇپتۇ ياش شاھىم شۇئان پەرياد ئۇرۇپ. كۆكلەمدە يەل سوققاندىمۇ، توغاچ چېچەك ئاتقاندىمۇ، قۇرۇماپتۇ شاھنىڭ يېشى كۈزدە غازاڭ ئۇچقاندىمۇ. مەغرىب ھەرەم، جەنۇب ھەرەم ئوت-چۆپ بىلەن تولغان شۇ دەم، قىزىل ياپراق كۆرمەپتۇ ھېچ پەلەمپەيدە سۈپۈرگە ھەم. ناخشىچى ھەم ئۇسسۇلچى ياش، باغدا ئاكا شاگىرت قاياش، خاس خانىدا خانزادىلەر مۆكچىيىشىپ بوپتۇ ئاقباش. پەرۋانىلەر ئۇچۇشۇپتۇ، شاھ خىيالى ئۇزۇلۇپتۇ، نۇر ئۆچسىمۇ پىلىك تۈگەپ، شاھنىڭ كۆزى يۇمۇلماپتۇ. ۋاقتى سائەت ئۇزۇرۇپتۇ، كېچە يامان سوزۇلۇپتۇ، شاھ كۆزىگە ئۈيقۇ كەلمەي مەشرىق تامان سۈزۈلۈپتۇ. راۋاقلارنى قىرو بېسىپ، كاھىشلاردا مۇزلار قېتىپ، گۈللۈك تۆشەك ئىسسىماپتۇ غېرىبسىنىپ يالغۇز يېتىپ. داغۇ ھىجران زارى بىلەن، يىل ئۆتۈپ كۈن-ئايى بىلەن، چۈشىدىمۇ ئۇچراشماپتۇ شاھ دىلدىكى يارى بىلەن.

	لىگچىۋۈك ياقتىن كەلگەن دەرۋىش خۇگدۇمىندا مېھمان ئەرمىش، ياك يۈيخۈەنىڭ ئەرۋاھىنى تاپماققمۇ قادىر ئەرمىش. شاھ بۇ ھالدىن خەۋەر تېپىپ، قالغىننى بىمار يېتىپ، ئىزدىمەككە ياك يۈيخۈەينى ئاتلىنىپتۇ قەسەم ئىچىپ. دەرۋىش چاقماق كەبى ئۇچۇپ، بۇلۇتلارنى يېرىپ ئۆتۈپ، ھەممە يەرنى قىدىرىپتۇ ئاسمان-زېمىن ئارا يۈرۈپ. يەتتە قەۋەت ئاسمان قەرى، چەكسىز زېمىن يەرنىڭ تەكتى، قالماپتۇ ھېچ ئۇ بارمىغان، تاپالماپتۇ خۇدا ھەققى. ئاڭلاپتۇ ئۇ نافىھاندا بار دەپ ھېكمەتلىك تاغ ئوكياندا، بولۇر ئەرمىش گاھى زاھىر، غايىپ ئىكەن گاھ پىنھاندا. راەۋاق ئۈزرە ئۈزەر ئەلۋان، توپ-توپ بۇلۇت لېۋەن- لەرزان، سەيلى قىلىپ يۈرەر ئەرمىش پەرشتىلەر، ھۆرۈ- غىلمان. ئۇنىڭ بىرى تەيجېن ئەرمىش، بارچە ئۈنى شۇنداق دەرمىش، كۆمۈش تەنلىك، سىياقى گۈل، يۈيخۈەن بىلەن ئوخشاش ئەرمىش. دەرىۋىش بېرىپ قەسىر تامان، قېقىپ مەرمەر ئىشىكنى شۇئان، مەقسىتىنى شىياۋ يۈيگە دەپ، شۇاڭچېڭغىمۇ قىپتۇ بايان. شاھ ئەلچىسى كەلگىنىدىن، ئەتەي خەۋەر بەرگىنىدىن، چىملدىقتا ياتقان پەرى دەس تۇرۇپتۇ ئۇيقۇسىدىن. ياستۇقنى سۈرۈپ بىر يان، تۇرۇپ مېڭىپ ئۇيان- بۇيان، قايرىپ ئېسىل پەردىلەرنى جامالىنى قىپتۇ ئايان. زۇلفى-چېچى رەستىسىز-چۇۋۇق، كۆزلىرى ھەم سەل

	ئۇيقۇلۇق، چۇشۇپ كەتتى خانىسىدىن كىيمىنى كىيمەي تۇلۇق. شامال يەلپۈپ كۆڭلىكىنى، لەرزان ئويناپ يەڭلىرىنى، ئوينىغاندەك قىپتۇ گويا « قۇراق كىيىم » ئۇسسۇلىنى. يۈيخۇەن ئۈنسىز جىم تۇرغىدەك، مارجان يېشى ئۇرغۇغۇدەك، نەشپۈت چېچەك ئاتقان چېغى خۇددى يامغۇر قۇيۇلغاندەك. تىكىلىپ شاھقا دەپتۇ رەھمەت ئۆز كۆڭلىنى بايان ئەيلەپ: «ئۆتۈشتۇق بىز تاپماي ۋىسال، بۇ جۇدالىق ئەزدى ئەجەپ. چاۋياڭدىيەندىن چىققان پېتى ئۈزۈلدى بۇ سۆيگۈ رىشتى، باقى ماڭا پېڭلەي ھەرەم، كۈنۈم ئۆتەر بوپ پەرىشتى. قارىسام مەن پەسكە پات-پات چېلىقمىدى ئادەمزات، چاڭئەننىمۇ كۆرەلمىدىم، تۇمان ئەچرە تۇرار ھەيھات! شۇ ئەتىۋار نەرسەم بىلەن ئىزھار ئېتەي كۆڭلۈمنى مەن، ئالغاچ كېتىڭ مەندىن سوۋغا زەر قىسقۇچتى قېپى بىلەن. بۇ قىسقۇچنىڭ بىرى ماڭا، بىر قاپىنىڭمۇ تېگى ماڭا، زەر بېزەكنى تەڭلا بۆلدۈم ــــ بولسۇن يېرىم قىسمى ئاڭا. قىسقۇچ كەبى بولسا نىيەت، ئۆزگەرمىسە ئوي تائەبەد، خاھ زېمىندا، خاھى كۆكتە ئۇچرىشارمىز بىز ئاقىۋەت!» دەرۋىش ئاڭلاپ سۆزنى تامام، بولاي دېسەن يولغا راۋان، تاپىلاپتۇ پەرى ئاندىن شەرتلەشكەننى قىلىپ بايان: «يەتتىنچى ئاي يەتتىسىدە، شۇ چاڭشىڭدىيەن قەسرىدە، قۇلاق يېقىپ دېيىشكەن بىز تۈندە خالى پەيتىمىزدە:

	ئەگەر كۆكتە قۇش بولايلى، قانات جۈپلەپ تەڭ ئۇچايلى! ياشساق گەر بۇ زېمىندا چىرماش دەرەخ-شاخ بولايلى!» ئاي ئۆتۈپتۇ، يىل ئۆتۈپتۇ، نى ۋاقتقا چەك يېتىپتۇ، پۈتمەس ئەلەم دېڭىزىغا ئۇلار شۇنداق غەرق پېتىپتۇ.
《后宫词》 作者： 白居易 泪湿罗巾梦不成，夜深前殿按歌声。 红颜未老恩先断，斜倚薰笼坐到明。	تېمىسىز بەي جۈيى چۈشۈم قاملاشمىدى ياستۇق تۈگەل ياشىمدا نەم بولغاچ، كېلىپ تۈندە سارايدىن بەزمە قەھقەھلەر ئەلەم بولغاچ. يۆلەندىم مەشكە، ئىسلاندىم تاڭ ئاتقۇنچە بىداردۇرمەن، ئانار ئەڭلىم سولاشمايلا غېرىبلىق باشقا جەم بولغاچ.